

ALLMÄNNA AFFÄRSVILLKOR

FÖR HANDEL MED FINANSIELLA INSTRUMENT VIA JOOL MARKETS AS

Reviderade den 8 september 2016

Dessa affärsvillkor ("Affärsvillkoren") är utarbetade i enlighet med lagen om verdipapirhandel (hädanefter "Verdipapirhandelloven") med tillhörande föreskrifter. Begrepp som är definierade i Verdipapirhandelloven har motsvarande betydelse när de används i Affärsvillkoren. Affärsvillkoren finns endast på norska och svenska. Affärsvillkoren är överstta från Norska till Svenska och vid eventuella avvikelser mellan språkversionerna skall den norska versionen äga företräde och det är den norska versionen som är bindande.

Företagets kunder anses ha godkänt Affärsvillkoren som bindande för sig när kunden har signerat kundavtalet och efter att ha mottagit villkoren och när de avger orderar, ingår avtal eller genomför affärer med JOOL Markets AS (hädanefter antingen "JOOL Markets" eller "Företaget").

2. Kort om JOOL Markets AS

1.10 Kontaktinformation till JOOL Markets AS och till JOOL Markets AS, Filial Sverige

Namn: JOOL Markets AS

Organisationsnummer: 982 157 609

Adress: Bryggegata 14, 0250 Oslo, Norge

Postadress: Postboks 1305 Vika, 0112 Oslo, Norge

Telefon: +47 21 01 85 30

Fax: +47 21 01 85 31

Internet: www.joolmarkets.no

E-post: post@joolmarkets.no

JOOL Markets AS är registrerat i Brønneysundsregistret.

Namn: JOOL Markets AS, Filial Sverige

Organisationsnummer: 516410-5255

Adress: Södra hamngatan 19-21 411 14 Göteborg, Sverige

Telefon: 031-797 19 94

Internet: www.joolmarkets.no

E-post: info@joolmarkets.se

JOOL Markets AS, Filial Sverige är registrerad vid Bolagsverket

För mer information om kommunikation direkt med Företaget, se punkt 27.

1.11 Anslutna konsulter:

En översikt om JOOL Markets anslutna konsulter finns på www.finanstilsynet.no. Vid handel via anslutna konsulter gäller särskilda regler i Verdipapirhandelloven.

1.12 JOOL Markets AS har koncession att erbjuda följande tjänster:

- mottagning och förmedling av order å kunds vägnar i samband med ett eller flera finansiella instrument.
- utförande av order å kunds vägnar.
- investeringsrådgivning.
- placering av offentliga erbjudanden som nämns i Verdipapirhandelloven, kapitel 7, placering av emissioner samt garantiställning för fullteckning av emissioner eller erbjudande om köp av finansiella instrument.

1.13 JOOL Markets AS kommer också att erbjuda följande tillsatstjänster:

- förvaring och förvaltning av finansiella instrument.
- rådgivning angående ett företags kapitalstruktur, individuell strategi och relaterade frågor samt rådgivning och tjänster i samband med fusioner och uppköp av företag.
- utarbetning och förmedling av investeringsrekommendationer, finansiella analyser och andra former av allmänna rekommendationer vad gäller transaktioner i finansiella instrument.

1.14 Tillsynsmyndighet

Företaget står under tillsyn av Finanstilsynet.¹

1. Vad Affärsvillkoren gäller

Affärsvillkoren gäller för JOOL Markets investeringstjänster och tillsatstjänster så långt det passar samt tjänster angående transaktioner i instrument som är relaterade till finansiella instrument.

För följande förhållanden kan särskilt avtal eller tilläggsavtal ingås:

1. tjänster i samband med garantiställning för fullteckning av emissioner eller andra offentliga erbjudanden, inklusive placering av emissioner eller erbjudanden och tjänster i samband med fusioner och uppköp av företag.
2. inlåning och utlåning av finansiella instrument.
3. förvaring och förvaltning av finansiella instrument.
4. ingång av avtal om pant och finansiell säkerhetsställning.
5. handel med och clearing av standardiserade (noterade) derivatkontrakt.
6. handel med och/eller clearing av icke-standardiserade (OTC) derivatkontrakt.
7. handel på kredit.

---

¹ Adressen till Finanstilsynet: Revierstredet 3, 0151 Oslo, Norge. www.finanstilsynet.no

8. ingång av avtal om pant och finansiell säkerhetsställning.
9. handel med varuderivat.
10. handel och uppgörelser, inklusive clearing på utländska marknader.

Affärsvillkoren gäller i tillägg till särskilda avtal som ingås mellan JOOL Markets AS och kunden. Vid eventuella motstridigheter mellan sådana avtal som nämns i förra stycket och Affärsvillkoren ska avtalen ha företräde.

Handel och clearing kan också regleras av särskilda handelsregler, standardvillkor eller liknande på den olika marknadsplatserna och uppgörelsecentralerna där handel och uppgörelser/clearing genomförs. Vid motstridigheter mellan Affärsvillkoren och/eller avtal som nämns i förra avsnittet och sådana handelsregler/standardvillkor ska handelsreglerna/standardvillkoren för den enskilda marknadsplatsen eller uppgörelsecentralen gälla.

I tillägg till ovan kommer tjänsterna som nämns i punkt 1.3 och 1.4 kunna regleras av Verdipapirhandelloven, verdipapirregisterloven, norska börslagen, norska aktielagarna (aksjelovene), norska köplagen, norska avtalslagen, norska lagen om ångerrätt (angerrettloven) och annan relevant lagstiftning.

JOOL Markets AS är dessutom skyldigt att följa regler för god affärssed som är fastställda för de enskilda marknaderna, inklusive etiska normer som är fastställda av Verdipapirforetakenes Forening. De etiska normerna och behandlingsreglerna för klagomål i enlighet med dessa finns på www.nfmf.no.

2. Ljudupptagningar och annan dokumentation

JOOL Markets AS kommer att spela in telefonsamtal i samband med erbjudande av investeringstjänster. Ljudupptagningarna kommer att förvaras av JOOL Markets AS. Ljudupptagningarna ska förvaras under en period som överensstämmer med gällande rätt beräknat från inspelningsdagen och kommer normalt att raderas efter att den obligatoriska förvaringstiden är slut. Ljudupptagningar med den enskilda kunden kommer att kunna hittas vid sökning på bland annat tidpunkt för samtalet, inkommande och utgående telefonnummer och anställd hos JOOL Markets AS som utfört samtalet. Kunden accepterar att sådan dokumentation kommer att kunna användas i samband med reklamationer. JOOL Markets AS kan uppmanas att lämna ut ljudupptagningar till offentlig myndighet och andra som kan kräva detta enligt lag. Dessutom kommer ljudupptagningarna att kunna lämnas ut till Norges Fondsmeglerforbunds Etisk Råd, bland annat i samband med behandling av klagomål från kunden, jfr också Affärsvillkoren, punkt 25. Anslutna konsulter och andra företag som samarbetar med JOOL Markets AS om att erbjuda relevanta investeringstjänster har motsvarande skyldighet att spela in samtal med kunden i den grad det erbjuds sådana investeringstjänster via telefon. JOOL Markets AS lämnar inte ut ljudbandsupptagningar till kunder.

Dokumentation av kommunikation via andra kommunikationskanaler än telefon vid erbjudande av investeringstjänster kommer att förvaras av JOOL Markets AS under en tidsperiod som överensstämmer med gällande lag.

3. Kundklassificering

Företaget är i enlighet med Verdipapirhandelloven skyldigt att klassificera sina kunder i kundkategorier – icke-professionella kunder och professionella kunder, inklusive kvalificerade motparter. Det finns bestämmelser i Verdipapirhandelloven och föreskrifter om hur kategoriseringen ska ske. Företaget kommer att informera alla kunder om i vilken kategori de är klassificerade.

Klassificeringen har betydelse för kundskyddets omfattning. Det ställs högre krav på bland annat information och rapportering till kunder som är klassificerade som icke-professionella kunder än till kunder som är klassificerade som professionella. Dessutom är företaget i enlighet med Verdipapirhandelloven skyldigt att inhämta upplysningar om kunden för att bedöma om tjänsten eller det aktuella finansiella instrumentet/produkten är lämpligt eller passande för kunden, något som i föreskrifter kallas lämplighetstest och passandeprovning. Klassificeringen har betydelse för omfattningen av dessa tester samt för bedömningen av vad som kommer att vara ”bästa utförande” när affärer genomförs för kunden, se punkt 7.3.

Affärsvillkoren gäller för kunder som är klassificerade som professionella kunder och icke-professionella kunder. Kunder som är klassificerade som professionella anses ändå ha särskilda förutsättningar för att själva bedöma de enskilda marknader, investeringsalternativ, affärer och den rådgivning som Företaget erbjuder. Professionella kunder kan inte kräva särskilda regler och villkor som är fastställda för att skydda icke-professionella kunder.

Kunden kan be Företaget att ändra kundklassificeringen. Information om sådan omklassificering och om konsekvenserna därav kan fås genom att kontakta Företaget.

4. Kundens ansvar för upplysningar till Företaget, fullmakter m.m.

För att uppfylla Verdipapirhandellovens krav om att genomföra lämplighets- och passandeprovning är Företaget skyldigt att inhämta upplysningar från kunderna. Kunden är skyldig att ge Företaget fullständiga och korrekta upplysningar om egen finansiell ställning, investeringserfarenhet och investeringsmål som är relevanta för de tjänster och finansiella instrument/produkter som önskas. Kunden är också skyldig att informera Företaget om tidigare upplysningar ändras väsentligt.

JOOL Markets AS påpekar uttryckligen att de produkter/tjänster som företaget normalt erbjuder innebär medelhög eller hög risk. Eventuell rådgivning som erbjuds är begränsad till det produkturval som erbjuds. JOOL Markets verksamhet innebär inte rådgivning till kunden angående att etablera modellportföljer (inklusive exempelvis aktiva-allokering, diversifiering m.m.), och kunder som önskar sådan rådgivning måste således kontakta en annan tjänsteleverantör som erbjuder denna tjänst.

JOOL Markets utgångspunkt är att kunden för den del av medlen som investeras genom Företaget har en investeringsmålsättning och riskprofil som stämmer överens med det begränsade produkturval som JOOL Markets erbjuder. Här ska det påpekas att JOOL Markets endast erbjuder egna produkter, dvs. finansiella instrument som är utställda av olika utställare som JOOL Markets har ingått mandatavtal med.

Kunden är införstådd med att JOOL Markets är berättigat att basera sin bedömning av om tjänsten eller det finansiella instrumentet/produkten är lämpligt eller passande för kunden på upplysningarna från kunden och till en början inte kommer att genomföra egna undersökningar.

Vidare är kunden införstådd med att om JOOL Markets inte ges tillräckliga upplysningar kommer Företaget inte att kunna avgöra om tjänsten eller det finansiella instrumentet/produkten är passande eller lämpligt för kunden. Vid investeringsrådgivning eller aktiv förvaltning kommer kunden då att informeras om att den aktuella tjänsten eller det aktuella instrumentet inte kan erbjudas. Angående de övriga investeringstjänsterna kommer kunden i sådana fall att informeras om att de upplysningar som kunden gett Företaget är otillräckliga och att JOOL Markets i sådana fall inte

kan bedöma om tjänsten/produkten är passande för kunden. **Om kunden trots en sådan varning fortfarande önskar tjänsten eller produkten kan den ändå genomföras.**

När JOOL Markets uteslutande mottar, förmedlar och/eller utför orderar i enkla finansiella instrument (jfr verdipapirförförskriften § 10-19) och tjänsterna erbjuds på kundens initiativ är Företaget inte skyldigt att bedöma huruvida tjänsten/produkten är passande för kunden. Kunden accepterar att JOOL Markets i sådana fall inte kommer att genomföra ett passandeprövning.

Kunden förpliktar sig att följa den lagstiftning och de regler och villkor som vid varje tid gäller för det enskilda handelssystem där affären görs. Detsamma gäller för uppgörelser och clearing via de enskilda uppgörelse- och clearingcentralerna.

Kunden ansvarar för att egna affärer och uppgörelser sker i enlighet med och inom de tillåtelser och fullmakter som måste gälla för kundens handel med finansiella instrument. Kunden ska efter krav från Företaget dokumentera sådana tillåtelser och fullmakter. Om kunden är ett utländskt företag förbehåller sig Företaget rätten att på kundens bekostnad kräva att ett motiverat juridiskt uttalande om kundens tillåtelser och fullmakter visas upp för att ingå den aktuella affären.

Kunden ska ge Företaget en översikt över den eller de personer som kan avge orderar, genomföra affärer, ingå annat avtal kopplat till finansiella instrument/produkter eller som har fullmakt att acceptera affärer å kundens vägnar. Affärer eller godkännanden från dessa är bindande för kunden under förutsättning att Företaget agerade i god tro angående den enskilda personens fullmakter. Kunden ansvarar för att hela tiden hålla Företaget uppdaterat angående vem som kan avge orderar eller acceptera affärer för kunden. Företaget kommer inte att acceptera fullmakter som anger ramar för den enskilda kundens affärer såvida inte detta har avtalats skriftligen på förhand. Kunden är skyldig att säkerställa att de medel och finansiella instrument som omfattas av det enskilda uppdraget kan avträdas på vilket sätt som helst, till exempel genom pant, säkerhetsrätt (tillbakahållningsrätt), beslagtalande m.m. Detsamma gäller för de fall där kunden handlar som befullmäktigad för tredje part.

Kunden är skyldig att ge upplysningar till Företaget om kunden avger orderar om försäljning av finansiella instrument som kunden inte har tillgång till (shortsale).

5. Risker och rådgivning

Kunden är införstådd med att investeringar i och handel med finansiella instrument och andra relaterade instrument innebär risk för förlust. Det investerade kapitalet kan öka eller minska i värde. Värdet av de finansiella instrumenten beror bland annat på svängningar på finansmarknaderna. Historisk värdeutveckling och avkastning kan inte användas som pålitlig indikator på framtida utveckling och avkastning på finansiella instrument. För mer detaljerad information om egenskaper kopplade till de olika finansiella instrumenten samt om den risk som handel med olika finansiella instrument innebär hänvisas det till informationsmeddelande på www.JOOLMarketscorp.no/compliance; "*Informasjon til kunder om egenskaper og risiko knyttet til finansielle instrumenter*" (aksjer, aksjerelaterte instrumenter, obligasjoner og verdipapirfond) og "*Informasjon til kunder om egenskaper og særskilt risiko knyttet til handel med opsjoner, terminer og andre derivatinstrumenter*".

Företaget varnar för omfattande handel/dagtrading som investeringsstrategi. En sådan strategi innebär ökad risk för förlust baserat på kostnader i samband med kurtage, spread (intervall mellan köp- och säljkurs) och finansieringskostnader, och kan påverka investeringsresultatet negativt.

Kunden bör avstå från att göra investeringar i och affärer med finansiella instrument och andra relaterade instrument om kunden själv inte helt och hållet förstår eller är införstådd med den risk sådan investering eller handel innebär. Kunden uppmanas att be om råd hos Företaget och andra

relevanta rådgivare och efter behov söka kompletterande information på marknaden innan kunden fattar sitt beslut.

Kunden uppmanas att iaktta extra försiktighet vid handel med "gearade" finansiella instrument eller relaterade instrument, dvs. affärer där köp- eller försäljningsskyldigheten är helt eller delvis lånefinansierad. Gearing innebär ökad vinstchans men också ökad risk för förluster. Förlusten kan överstiga den investerade kapitalet.

Kunden måste själv bedöma den risk som det aktuella instrumentet och marknaden innebär.

Alla affärer kunden genomför efter att ha fått råd från Företaget sker på kundens eget ansvar och efter kundens eget omdöme och beslut. Företaget åtar sig under alla omständigheter inget ansvar för rådgivningen om kunden helt eller delvis avviker från de råd som företaget har gett. Företaget garanterar inte något särskilt resultat av en kunds affärer.

6. Order och uppdrag – sluta avtal

7.10 Avge och acceptera order och ingå avtal

Orderar från kunden kan lämnas in muntligen via telefon på band, via sms eller skriftligen på papper och via e-post. Närmare information om detta kan du få från Företaget. Orderen är bindande för kunden när den har nått Företaget såvida inget annat är särskilt avtalat.

Företaget kommer att spela in samtliga orderar och indikationer på orderar om köp, försäljning eller teckning av finansiella instrument som avges via telefon inklusive mobiltelefon. Ljudupptagningar och annan dokumentation av avtal, orderar och indikationer på orderar som avges på annat sätt kommer att förvaras av Företaget. I övrigt hänvisas det till Affärsvillkoren, punkt 3.

Företaget är inte skyldigt att utföra orderar eller ingå avtal som Företaget antar kommer att kunna innebära brott mot offentlighetslagar och regler som är fastställda för de(n) reglerade marknaden/marknaderna.

Kunden kan inte förvalta programhandel gentemot eller via Företaget såvida detta inte är särskilt avtalat.

7.11 Uppdragsperiod för orderar

För orderar kopplade till handel av säljbara värdepapper och derivatkontrakt med säljbara värdepapper som underliggande instrument gäller orderen från uppdragsdagen eller vid stängningen av den reglerade marknaden där orderen är inlagd och bortfaller därefter såvida inget annat är avtalat eller framgår för den aktuella orderstypen eller ordersspecifikationen. För andra uppdrag avtalas uppdragets varighet särskilt.

Uppdragsdag är den dag då kundens order till Företaget om att köpa eller sälja finansiella instrument genom eller till/från ett annat företag har nått Företaget. I de fall där Företaget initierar en affär anses uppdragsdagen vara den dag då Företaget tar kontakt med kunden och får godkännande för uppdragen gällande köp eller försäljning av de aktuella finansiella instrumenten.

Orderen kan dras tillbaka om den inte har utförts av Företaget.

7.12 Riktlinjer för utförande av order

Företaget kommer att försöka säkra kunden de bästa möjliga villkoren när den mottagna orderen utförs inom uppdragsperioden. Företaget har utarbetat riktlinjer för ordersförmedling som bland annat anger till vilket samarbetande värdepappersföretag orderen ska förmedlas för utförande. Affärerna kommer att genomföras i enlighet med dessa riktlinjer såvida inte kunden har gett

särskilda instruktioner om hur affären ska genomföras. I sådana fall kommer ordenen att utföras enligt sådan instruktion.

Riktlinjerna för ordersförmedling måste särskilt godkännas av kunden innan Företaget förmedlar ordenen å kundens vägnar.

Företaget förbehåller sig rätten att slå samman kundens orderar med orderar från andra kunder, personer eller företag som är eller inte är anslutna till Företaget enligt beskrivningen i riktlinjerna för ordersförmedling. Sammanslagning av orderar kan ske om det är osannolikt att sammanslagning generellt är till nackdel för kunderna. Kunden är dock införstådd med att sammanslagning av orderar i enskilda fall kan vara till nackdel.

Företaget förbehåller sig också rätten att slå samman kundens orderar med transaktioner som görs för Företagets egen räkning. Om den samlade ordenen endast utförs delvis kommer kundens orderar till en början att prioriteras framför Företagets orderar. Undantag från detta gäller dock om Företaget inte hade kunnat utföra affären enligt motsvarande fördelaktiga villkor utan sammanslagningen.

Orderar från kund som normalt agerar för annans räkning, dvs. för sin arbetsgivare eller annan fysisk eller juridisk person, kommer att avisas om kunden när ordenen avges inte tydligt anger för vems räkning ordenen görs. Om kunden samtidigt lämnar in orderar både för egen räkning och för sin arbetsgivares eller annan fysisk eller juridisk persons räkning kommer Företaget att prioritera den som uppdragsgivarna representerar.

7.13 Närmare information om särskilda handelsregler

För handel med finansiella instrument (egenkapitalinstrument och främmande kapitalinstrument) som är noterade på Oslo Børs/Oslo Axess, förutom derivatkontrakt, gäller de särskilt fastställda handelsreglerna i relationen mellan kunden och Företaget. Detta regelverk behandlar registrering av orderar och affärer i handelssystemet, bland annat vilka ordersvillkor som generellt kan användas och de detaljerade reglerna för prioritering och giltighet m.m. Se angående detta www.oslobors.no eller www.osloaxess.no.

För affärer som genomförs på annan norsk eller utländsk reglerad marknad gäller i relationen mellan kunden och Företaget de fastställda handelsregler som gäller för den aktuella marknaden.

7.14 Strykning av order och affärer

I enlighet med aktuella handelsregler kan den enskilda reglerade marknaden under särskilda förutsättningar stryka orderar och affärer. Sådana strykningar är bindande för kunden.

7.15 Shortsale av egenkapitalinstrument

Kunden är skyldig att ge upplysningar till PCN om kunden avger orderar om försäljning av finansiella instrument som kunden inte äger eller om kunden inte har annan säker tillgång till de finansiella instrumenten (shortsale).

JOOL Markets kan endast förmedla eller utföra ordenen om kunden har sådan tillgång, och här kan man komma överens om lån av finansiella instrument i det enskilda fallet.

7.16 Orderförmedlare

JOOL Markets AS har avtal med andra värdepappersföretag om utförande av order som omfattas av Verdipapirhandelloven § 10-15.

Sådana kunder kommer att registreras som kunden både hos det förmedlande företaget och JOOL Markets. JOOL Markets AS kommer uteslutande att agera enligt den information och de instruktioner som mottas från det förmedlande företaget och kommer inte att bedöma lämplighetsteste eller passandebedömningar för dessa kunder.

7.17 Utländska reglerade marknader

Om det avtalas handel med värdepapper som är noterade på reglerade marknader där JOOL Markets inte är medlem kommer Företaget att använda sig av värdepappersföretag det har avtal med (utländska värdepappersföretag). JOOL Markets kommer i dessa fall att agera som kund gentemot det utländska värdepappersföretaget såvida inget annat avtalas med kunden.

7. Uppgörelse

8.10 Säljbara värdepapper, värdepappersfondandelar, standardiserade finansiella terminskontrakt och optioner samt certifikat

För handel i Norge med säljbara värdepapper på reglerad marknad, värdepappersfondandelar, standardiserade finansiella terminskontrakt och optioner på köp eller försäljning av finansiella instrument som är registrerade i Verdipapirsentralen (VPS) är den ordinarie uppgörelsefristen fyra börsdagar (T+3) såvida inget annat har avtalats. Med börsdag åsyftas varje dag när den norska börsen är öppen.

För certifikat är uppgörelsefristen tre börsdagar (T+2) såvida inget annat har avtalats.

Uppgörelsefristen beräknas från och med handelsdag till och med uppgörelsedag.

Uppgörelsen är beroende av att kunden ger JOOL Markets AS tillgång till nödvändiga medel och finansiella instrument på eller innan uppgörelsedagen. Såvida inget annat har avtalats särskilt har JOOL Markets AS kundens tillåtelse och fullmakt att i enlighet med den enskilda affären eller transaktionen belasta kundens bankkonto eller att begära att kundens bankkonto belastas såvida den aktuella banken inte kräver att särskild skriftlig belastningsfullmakt ska vara inlämnad av kunden.

Kunden anses ha levererat VPS-registrerade finansiella instrument till JOOL Markets AS när de finansiella instrumenten har mottagits på ett av JOOL Markets värdepapperskonto i VPS eller på annat värdepapperskonto i VPS som angetts av JOOL Markets AS.

Kunden är skyldig att innan uppgörelsefristen leverera de sålda finansiella instrumenten till JOOL Markets AS eller att frige de sålda finansiella instrumenten på sitt värdepapperskonto i VPS eller motsvarande register. Inlämning av order av försäljning av finansiella instrument eller godkännande av ett säljerbjudande medför såvida inget annat har avtalats skriftligen att JOOL Markets AS har mottagit en fullmakt att be kundens kontoförare att frige de aktuella finansiella instrumenten.

Kunden anses ha levererat fysiska finansiella instrument till JOOL Markets AS på den tidpunkt när dessa är inlevererade på JOOL Markets kontor i transporterat tillstånd eller till annat avtalat leveransställe och det finns en bekräftelse på att de finansiella instrumenten är mottagna eller JOOL Markets AS har fått tillgång till dem. Leverans av fysiska finansiella instrument måste ske senast klockan 10.00 (norsk tid) den avtalade uppgörelsedagen.

Kunden anses ha betalt köpesumman till JOOL Markets AS när denna har inkommit på JOOL Markets bankkonto med värdering senast uppgörelsedagen. Om kunden betalar med kontanter, bekräftad check eller bankväxel eller liknande som levereras till JOOL Markets AS eller dennes representant (t.ex. bud) ska detta ske så att JOOL Markets AS kan disponera dessa medel med valuta på uppgörelsedagen.

8.11 Övriga finansiella instrument

För andra finansiella instrument gäller särskilda uppgörelsefrister och uppgörelseregler. Dessa uppgörelseregler och uppgörelsefrister kommer att framgå av de särskilda avtal som nämns i punkt 2, andra stycket, och tiden kan framgå av den produktinformation som är utarbetad för den enskilda produkten. För handel med icke-standardiserade derivat (OTC) kommer uppgörelsefrister och uppgörelseregler att kunna avtalas när avtal ingås. I sådana fall kommer uppgörelsefrister och uppgörelseregler att framgå av bekräftelsen som skickas till kunden när avtal har ingåtts.

8. Rapportering om utförda tjänster – bekräftelse på avtal och utförda uppdrag

JOOL Markets AS kommer att med hjälp av slutsedel/bekräftelse eller på annat sätt omedelbart rapportera till kunden om de tjänster det har utfört eller de avtal som har ingåtts. I den grad det är relevant kommer slutsedel/bekräftelse att omfatta upplysningar om kostnader i samband med den handel som har genomförts för kunden. Utöver detta kommer slutsedel/bekräftelse att innehålla information i enlighet med den lagstiftning som gäller vid tidpunkten.

Bekräftelser som ska skrivas under av kunden ska skrivas under omedelbart efter mottagande och sedan skickas tillbaka till JOOL Markets AS på det sätt som anges i bekräftelsen eller på annat sätt som är avtalat med kunden.

JOOL Markets AS förbehåller sig rätten att korrigera uppenbara fel i slutsedel eller annan bekräftelse. Sådan korrigering ska göras så fort felet upptäcks.

Leverans av finansiella instrument som är registrerade i VPS kan bekräftas vid ändringsmeddelande från VPS i den grad kunden har avtalat med kontoföraren om att motta sådana bekräftelser.

9. Reklamation mellan JOOL Markets AS och kunden

Om kunden har valt att motta slutsedel eller annan bekräftelse via e-post eller annat elektroniskt medium och kunden inte har mottagit sådan slutsedel eller bekräftelse innan slutet av nästa börsdag/bankdag efter att avtal har ingåtts eller efter uppdragsperiodens slut måste kunden så snabbt som möjligt och senast innan slutet av den andra börsdagen/bankdagen efter att avtal har ingåtts eller efter uppdragsperiodens slut meddela detta till JOOL Markets AS. Om kunden har valt att motta slutsedel eller annan bekräftelse via vanlig post och kunden inte har mottagit sådan slutsedel eller bekräftelse inom tre börsdagar (sju börsdagar för kunder med utländsk adress) efter att avtal har ingåtts eller efter uppdragsperiodens slut måste kunden så snabbt som möjligt och senast innan slutet av den fjärde resp. åttonde börsdagen efter att avtal har ingåtts eller efter uppdragsperiodens slut meddela detta till JOOL Markets AS. Kunden ska omedelbart efter

mottagandet av slutsedel eller annan bekräftelse kontrollera denna och så snart som möjligt efter mottagandet och senast innan slutet av nästa börsdag/bankdag – om reklamation inte kunde lämnas in under normal kontorstid på mottagningsdagen – meddela den aktuella enheten hos JOOL Markets AS om han eller hon vill göra gällande att något av det som framkommer av slutsedel/bekräftelsen inte stämmer överens med orderen, uppdraget eller den affär som har ingåtts. Om kunden inte reklamerar enligt ovan kan kunden bli bunden av sådan slutsedel/bekräftelse även om denna inte stämmer överens med de avtalade villkoren för affären.

Om leverans till kunden av finansiella instrument som är registrerade i VPS inte har skett på uppgörelsedagen och kunden har gett JOOL Markets AS tillgång till de nödvändiga medlen måste kunden omedelbart kontakta JOOL Markets AS och eventuellt säga upp avtalet gentemot JOOL Markets AS om kunden vill åberopa förseningen som skäl till att säga upp avtalet. Uppsägningen träder dock inte i kraft om kunden mottar uppfyllelsen inom två börsdagar efter att sådan uppsägning är mottagen. Kunden har under denna period inte rätt att sluta garantiavtal för JOOL Markets räkning och risk.

Begreppet ”omedelbart” i föregående stycke innebär samma dag eller – om reklamation eller invändning inte kunde lämnas in under normal kontorstid – senast innan slutet av nästa börsdag. Fristen räknas tidigast från:

- den tidpunkt när kunden fick eller borde ha fått kunskap om att leveransen inte har skett genom att kontrollera VPS-kontot, med hjälp av elektroniskt bekräftelsesystem, genom meddelande från förvaltaren eller på annat sätt.
- den tidpunkt när ändringsmeddelande från VPS kom fram till eller i enlighet med tiden för vanlig postgång borde ha kommit fram till den adress som kunden har uppgett.

Om betalning till kunden inte har skett vid den tidpunkt som är fastställd i avtalet och kunden levererat de aktuella finansiella instrumenten eller har gett JOOL Markets AS tillgång till dem måste kunden så fort han eller hon har konstaterat eller borde ha konstaterat att uppgörelsen inte är mottagen kontakta JOOL Markets AS och eventuellt säga upp avtalet gentemot JOOL Markets AS om kunden vill åberopa förseningen som skäl till att säga upp avtalet. Kunden kan endast säga upp avtalet om förseningen är väsentlig.

Vid köp eller försäljning av finansiella instrument via JOOL Markets AS gäller de allmänna reglerna om avtals ogiltighet motsvarande relationen mellan köparen och säljaren. Om kunden vill göra gällande att avtalet inte är bindande på grund av ogiltighet måste kunden framställa invändning om detta omedelbart efter att kunden fick kunskap om eller borde ha fått kunskap om de förhållanden som åberopas som skäl till ogiltigheten. (Under alla omständigheter måste invändningen framställas inom sex månader efter att avtalet har slutits.) Sådan invändning kommer att påverka relationen till JOOL Markets AS enligt de allmänna reglerna om avtals ogiltighet.

Muntlig reklamation eller invändning ska omedelbart bekräftas skriftligen.

Delleverans till kunden ger denne inte rätt att säga upp avtalet såvida inte kunden uttryckligen förbehållit sig fullständig leverans.

Om kunden inte har reklamerat inom den tid som anges ovan anses reklamationsrätten vara förbrukad.

10. Ångerrätt

Det finns ingen ångerrätt i enlighet med norska ångerrättslagen på de tjänster och affärer med finansiella instrument som omfattas av Affärsvillkoren.

11. Handel i utlandet, inklusive förvaring av kunders tillgångar

För handel med och uppgörelse av utländska finansiella instrument hänvisas till de handelsregler och uppgörelse- eller leveransvillkor som gäller i det land eller av den marknadsplats där de finansiella instrumenten är köpta eller sålda. I övrigt hänvisas till det särskilda avtal som ska ingås för denna typ av handel, jfr punkt 2, nr 10.

Om finansiella instrument eller kundmedel förvaras i en annan jurisdiktion i samband med erbjudande av investeringstjänster eller relaterade tjänster kommer JOOL Markets AS att informera kunden om detta. Kunden är införstådd med att hans eller hennes rättigheter i samband med sådana tillgångar kan variera. Kunden är vidare införstådd med att uppgörelse och säkerhetsutställning på utländska marknader kan innebära att kundens tillgångar som är inlämnade för uppgörelse eller som säkerhet inte kan hållas åtskilda från det eller de av JOOL Markets använda utländska värdepappersföretags och/eller uppgörelserepresentanters egna medel. Kunden är införstådd med att han eller hon själv bär risken för egna tillgångar som är överförda till utländska banker, värdepappersföretag, uppgörelseagenter, uppgörelsecentraler och liknande i form av uppgörelser eller säkerheter och att JOOL Markets ansvar gentemot kunden för sådana tillgångar är begränsat i enlighet med lagar och regler i det aktuella landet eller på den aktuella marknaden. JOOL Markets AS tar oavsett inget ansvar utöver det som gäller enligt norsk rätt, se punkt 18.

JOOL Markets AS kommer att publicera en översikt över vilka depåmottagare som används på www.JOOLMarketscorp.no eller på annat ändamålsenligt sätt.

12. Överträdelse/avtalsbrott

Kunden anses ha försummat sina skyldigheter i enlighet med Affärsvillkoren bl.a. när:

1. leverans av finansiella instrument eller pengar inte sker inom uppgörelsefristen eller kunden inte uppfyller varje annan väsentlig skyldighet enligt Affärsvillkoren.
2. kunden ingår särskilt avtal med sina kreditgivare om betalningsutställan, blir insolvent, inleder någon sorts ackordsförhandlingar, inställer sina betalningar eller tas över av ett konkursbo eller offentlig förvaltning.
3. kunden avvecklas sin verksamhet eller väsentliga delar av den.

JOOL Markets AS har vid överträdelse/avtalsbrott bland annat rätt men inte skyldighet att:

1. Förklara samtliga ouppgjorda affärer som försummade och ej utförda uppdrag som avbrutna och avslutade.
2. Utöva sin säkerhetsrätt i enlighet med norska Verdipapirhandelloven § 12-2.

JOOL Markets AS har tillbakahållningsrätt för de finansiella instrument som JOOL Markets AS har köpt för kunden, jfr Verdipapirhandelloven § 12-2.

Om kunden inte har betalt köpeskillingen inom tre (3) dagar efter uppgörelsefristen kan JOOL Markets AS såvida inget annat är avtalat och utan ytterligare varningar sälja de finansiella instrumenten för kundens räkning och risk för att täcka JOOL Markets krav. Sådan försäljning ska normalt ske till börskurs eller en kurs som är rimlig enligt marknadens ställning. Om de aktuella finansiella instrumenten är överförda till kundens värdepapperskonto i VPS eller annat motsvarande register för finansiella instrument anses kunden ha frigett de finansiella instrumenten eller gett fullmakt till sådan frigivning för att genomföra täckningsförsäljningen.

3. Realisera andra pantsatta börsnoterade värdepapper och fondtillgångar än de som omfattas av punkt 2 ovan, och kunden anses ha samtyckt till sådan tvångsförsäljning via oberoende mäklare, jfr norska lagen om tvångsavyttring § 1-3, andra stycket.
4. Stänga alla positioner som är föremål för säkerhetsställning och/eller marginalberäkning.
5. Använda samtliga av JOOL Markets tillgodohavanden som moträknanden mot kunden från andra finansiella instrument och eller tjänster, inklusive krav på kurtage, utlägg för skatter och avgifter, krav på räntor m.m. och utgifter eller förlust till följd av kundens överträdelse/avtalsbrott av en eller flera skyldigheter gentemot JOOL Markets AS, gentemot varje tillgodohavande kunden har gentemot JOOL Markets AS på överträdelse/avtalsbrottpunkten – oavsett om kraven är i samma eller olika valutor. Krav i utländsk valuta räknas om till NOK enligt marknadskursen vid tidpunkten för överträdelse/avtalsbrottn.
6. För kundens räkning och risk genomföra det som JOOL Markets AS anser vara nödvändigt för att täcka eller minska förlust eller ansvar till följd av avtal som ingåtts för kunden eller å kundens vägnar, inklusive reversering av transaktioner.
7. Om kunden inte levererar avtalad ersättning eller belopp, inklusive inte levererar de finansiella instrumenten vid den avtalade tidpunkten till JOOL MARKETS AS, kan JOOL Markets AS omedelbart genomföra täckningsköp eller inlåning av finansiella instrument för

kundens räkning och risk för att uppfylla sin leveransskyldighet gentemot köparen. På motsvarande sätt kan JOOL Markets AS genomföra de affärer som företaget anser vara nödvändiga för att minska den förlust eller det ansvar som följer av kundens överträdelse/avtalsbrott av avtal som ingåtts med JOOL Markets AS, inklusive genomföra affärer för att minska risken för förluster kopplade till ändrade valutakurser, räntor samt andra kurser eller priser som kundens handel är kopplad till. Kunden är skyldig att ersätta JOOL Markets eventuella förluster plus förseningsränta och eventuella avgifter.

8. Kräva att alla kostnader och förluster som JOOL Markets AS utsätts för på grund av kundens överträdelse/avtalsbrott täcks, inklusive men inte begränsat till kursförlust vid täckningshandel och reverseringsprocesser, utgifter vid lån av finansiella instrument, räntor, förluster till följd av ändrade valutakurser, räntor m.m. och andra förseningsavgifter.

I övrigt gäller norska köplagens bestämmelser om förväntad (anticiperad) överträdelse/avtalsbrott, inklusive uppsägning vid sådan överträdelse/avtalsbrott.

Vid täckningstransaktioner till följd av kundens överträdelse/avtalsbrott eller förväntade överträdelse/avtalsbrott bär kunden i enlighet med punkt 13, nr 8 ovan risken för kurs- eller marknadsändringar tills täckningstransaktionen är genomförd, dock så att en eventuell vinst inte tillfaller kunden såvida inte kunden kan visa att han eller hon kunnat uppfylla sin skyldighet på uppgörelsedagen och att orsaken till att uppgörelsen inte skedde inte kan läggas kunden till last. Detta gäller oavsett om transaktionen är en täckningstransaktion som genomförts av JOOL Markets AS eller om det är en transaktion som har genomförts av kunden efter att JOOL Markets AS har varnat om att överträdelse/avtalsbrottåtgärder kommer att vidtas.

Om det i samband med ett kundförhållande används en tredje part som förvarar kundens finansiella instrument eller medel å JOOL Markets vägnar hänvisas det till tredje parts affärsvillkor vad gäller dennes säkerhetsrätt eller annan tillbakahållningsrätt, inklusive moträkningsrätt som är kopplad till kundens finansiella instrument eller medel och villkoren för detta.

13. Räntor vid överträdelse/avtalsbrott

Vid överträdelse/avtalsbrott av JOOL Markets AS eller kunden är räntan motsvarande den vid den aktuella tidpunkten gällande förseningsräntan, jfr norska lagen om försenad betalning från den 17 december 1976, nr 100 såvida inget annat har avtalats särskilt. Vid slutet av varje kalendermånad ska ackumulerade obetalda förseningsräntor läggas till summan så att förseningsräntorna för den följande månaden kommer att beräknas på summan plus föregående månads förseningsräntor (ränta på ränta). I användarförhållandet ska kundens totala förseningsränta inte överstiga den förseningsränta som är fastställd baserat på norska förseningsräntelagen.

14. Ersättning

Ersättningen till JOOL Markets AS i form av kurtage eller annat, eventuellt plus avgifter kopplade till handel och clearing m.m., ska avtalas separat.

Kurtage är en provision (ersättning) som adderas eller dras ifrån värdet av de finansiella instrument som kunden köper eller säljer. Kurtage anges normalt som en procentsats. Upp till ett särskilt

investeringsbelopp betalar kunden ett särskilt minimumkurtage. Alternativt kan ersättningen beräknas som en kursdifferens, dvs. ett påslag på köpkursen eller ett avdrag från säljkursen.

Innan en tjänst genomförs kommer kunden att få närmare information om betalningsvillkor och de samlade kostnader som kunden ska betala för det enskilda finansiella instrumentet, investeringstjänsten eller relaterad tjänst. I samband med detta ska det också ges upplysningar om provisioner, avgifter och alla skatter av avgifter som ska betalas via JOOL Markets AS. Om kostnaderna inte kan anges exakt ska det upplysas om underlaget för beräkningen. Dessutom ska det upplysas om det kan förekomma andra avgifter och/eller kostnader som inte betalas eller läggs på via JOOL Markets AS. Sådan information ska finnas på www.vlcorporate.no.

JOOL Markets AS förbehåller sig rätten att göra avdrag från kundens tillgodohavande för kostnader som nämns i första stycket samt för eventuella skatter, handelsavgifter och liknande.

I de fall när ingen affär kommer till stånd kommer JOOL Markets AS inte att kräva ersättning såvida inget annat är särskilt avtalat.

15. Förvaltning – kontoförande i VPS

Företaget kommer såvida inget annat har avtalats inte att agera som förvaltare för kunder i enlighet med den vid den aktuella tidpunkten gällande norsk aktielagstiftningen.

Om Företaget har finansiella instrument för förvaltning eller depå för kunden ska ett separat skriftligt avtal slutas för denna verksamhet. Företaget kan ingå avtal med annan depåmottagare om förvaltning eller depå för kunden. Val av sådan depåmottagare sker enligt Företagets bästa förmåga, och kunden anses ha accepterat valet av depåmottagare såvida inte annat framgår av det separata förvaltnings- eller depåavtalet. Företaget påtar sig inget ansvar för sådan depåmottagares eventuella överträdelse/avtalsbrott vid hanteringen eller förvaltningen av kundens tillgångar.

Om Företaget ska vara kontoförare för kundens VPS-konton eller värdepapperskonto i annat motsvarande register ska det slutas ett separat avtal om detta.

Om JOOL Markets på grund av ett fel skulle registrera finansiella instrument i en depå/på ett VPS-konto eller sätta in medel på fel konto har Företaget rätt att korrigera den felaktiga registreringen eller den felaktiga insättningen. Om kunden disponerar sådana felregistrerade finansiella instrument eller felinsatta medel ska kunden så snart som möjligt skicka tillbaka dem till JOOL Markets. Om kunden inte uppfyller nämnda skyldigheter har JOOL Markets om kunden disponerar över de finansiella instrumenten rätt att köpa in de finansiella instrumenten och rätt att belasta kundens konto med det som krävs för att täcka Företagets krav i samband med detta, och om kunden disponerar medel rätt att belasta kundens konto med det aktuella beloppet. Om JOOL Markets har genomfört sådana korrigeringar som beskrivs ovan är JOOL Markets AS skyldigt att underrätta kunden om detta.

16. Befullmäktigade (mellanhänder), förvaltare och uppgörelsekonsulter

Om kunden lämnar in orderar eller uppdrag som befullmäktigad, förvaltare eller uppgörelsekonsult eller för tredje part omfattas kunden och den å vars vägnar eller för vilken han eller hon agerar av Affärsvillkoren. Kunden är solidariskt ansvarig gentemot Företaget för denna tredje parts skyldigheter i den omfattning som skyldigheterna uppstår till följd av kundens order eller uppdrag.

Om kunden använder sig av förvaltare, uppgörelsebank eller andra mellanhänder måste detta regleras i separat avtal. Användning av sådana mellanhänder befriar inte slutkunden från dennes ansvar i enlighet med Affärsvillkoren.

17. Förvaring av kunders tillgångar – klientkonton

JOOL Markets AS kommer att säkerställa att kundens tillgångar hålls åtskilda från JOOL Markets egna tillgångar och så långt det är möjligt skyddas mot JOOL Markets övriga kreditgivare. Kunden kommer att tillgodoskrivas räntor på sina penningmedel enligt JOOL Markets allmänna villkor.

Medel som JOOL Markets AS förvarar å kundens vägnar kommer att sättas in på JOOL Markets klientkonto i ett kreditinstitut eller en godkänd pengamarknadsfond efter skriftligt godkännande från kunden. Detta konto kan vara ett samlingskonto för medel som företaget förvara å flera kunders vägnar. Om kreditinstitutet går i konkurs kommer kontot att vara täckt av reglerna om bankernas säkringsfond. För insättningar i kreditinstitut som är medlemmar i den norska säkringsfundsordningen kommer ett samlat kundkonto att ersättas med ett belopp på upp till NOK 2 000 000. Kundens täckningsrätt kommer i sådana fall att minskas motsvarande. Om insättning sker i ett kreditinstitut som inte är medlem i den norska säkringsfundsordningen kommer täckningen att framgå av reglerna för säkringsordningen i det land där kreditinstitutet är medlem. Även i detta fall kan täckningsrätten minskas.

Kundens finansiella instrument kommer om dessa är registrerade i VPS eller liknande värdepapperregister att överföras till kundens konto i detta register. Om det finansiella instrumentet inte är registrerat kommer det att förvaras i depå hos en bank eller annan depositör. Om register, bank eller annan depositör går i konkurs kommer kundens finansiella instrument normalt att skyddas vid separatisträtt.

JOOL Markets AS påtar sig inget ansvar gentemot kunden för de tillgångar som är överförda till kundkonton hos tredje part (inklusive samlingskonton) under förutsättning att sådan tredje part är vald i enlighet med gällande lagstiftning och JOOL Markets AS i övrigt har uppfyllt allmänna krav på noggrannhet. Detta gäller också om tredje part blir insolvent eller går i konkurs. För mer information om ansvarsfriskrivningar, se punkt 19.

Om information inte ges på annat sätt kommer JOOL Markets AS att minst en gång om året skicka kunden en översikt över de tillgångar som JOOL Markets AS förvarar å kundens vägnar. Detta gäller inte om sådan information ingår i andra periodiska översikter. JOOL Markets AS kan inte använda finansiella instrument som JOOL Markets AS förvarar å kundens vägnar såvida inget annat är särskilt avtalat.

För affärer och uppgörelser på utländska marknader gäller särskilda regler, jfr punkt 12.

JOOL Markets AS kommer att publicera en översikt över på vilka kreditinstitut klientmedel kommer att sättas in på www.JOOLMarketscorp.no eller på annat ändamålsenligt sätt.

18. Ansvar och ansvarsfrihet

JOOL Markets AS ansvarar gentemot kunden för att uppfylla de köp och försäljningar det har gjort å kundens vägnar eller med kunden. Detta gäller dock inte om kunden på förhand har godkänt den andra parten som motpart i affären.

JOOL Markets AS påtar sig inget ansvar för uppgörelser om kunden inte ger JOOL Markets AS tillgång till de avtalade medlen och/eller finansiella instrumenten på eller innan uppgörelsedagen. JOOL Markets AS är inte heller ansvarigt om en olämplig eller ej passande tjänst erbjuds till följd av att kunden har gett JOOL Markets AS ofullständiga eller felaktiga upplysningar, jfr punkt 5.

JOOL Markets AS påtar sig inget ansvar för indirekt skada eller förlust som kunden drabbas av till följd av att kundens avtal med tredje part helt eller delvis faller bort eller inte uppfylls riktigt.

JOOL Markets AS eller dess anställda är i övrigt inte ansvariga för kundens förlust under förutsättning att JOOL Markets AS eller dess anställda vid rådgivning eller genomförande av orderar eller uppdrag har uppfyllt allmänna noggrannhetskrav. I de fall där JOOL Markets AS har använt sig av kreditinstitut, värdepappersföretag, uppgörelsecentraler, förvaltare eller andra motsvarande norska eller utländska medhjälpare är JOOL Markets AS eller dess anställda endast ansvariga för dessa medhjälparens handlingar eller överträdelse/avtalsbrott om JOOL Markets AS inte har uppfyllt allmänna noggrannhetskrav i valet av sina medhjälpare. Om medhjälparna som nämns i föregående mening används efter uppmaning eller krav från kunden påtar sig JOOL Markets AS inget ansvar för fel eller överträdelse/avtalsbrott från dessa.

JOOL Markets AS är inte ansvarigt för skada eller förlust som uppstår på grund av hinder eller andra omständigheter som JOOL Markets AS inte råder över, till exempel strömavbrott, fel eller avbrott i elektroniska databehandlingssystem eller telenät m.m., brand, vattenskada, strejk, lagändringar, uppmaningar från myndigheter eller liknande omständigheter.

När affärer har genomförts på en norsk eller utländsk reglerad marknad efter uppmaning eller krav från kunden är JOOL Markets AS inte ansvarigt för fel eller överträdelse/avtalsbrott som begåtts av denna reglerade marknad eller eventuellt ansluten uppgörelsecentral. Kunden anses härmed införstådd med att den enskilda reglerade marknaden eller den enskilda uppgörelsecentralen kan ha fastställt egna regler för att reglera sitt ansvar gentemot medlemmar av den reglerade marknaden eller uppgörelsecentralen, kunder m.m. med en högre eller lägre grad av ansvarsfriskrivningar.

JOOL Markets AS är inte ansvarigt för de fall där försening eller överträdelse/avtalsbrott uppstår på grund av att penning- eller värdepappersuppgörelsen har avbrutits eller upphört på grund av omständigheter som JOOL Markets AS inte råder över.

JOOL Markets ansvar kan utöver det som anges ovan begränsas enligt särskilt avtal med kunden.

19. Tillbakahållning av skatter m.m.

Vid handel på utländska marknader kan JOOL Markets AS i enlighet med lagstiftning, föreskrift eller skatteavtal vara tvingat att hålla tillbaka belopp motsvarande olika former av skatter eller avgifter. Detsamma kan gälla för handel i Norge å utländska kunders vägnar.

Där sådan tillbakahållning ska ske kan JOOL Markets AS genomföra en preliminär beräkning av det aktuella beloppet och hålla tillbaka detta belopp. När den slutgiltiga beräkningen föreligger från kompetent myndighet ska eventuell för mycket tillbakahållen skatt betalas ut till kunden så snart som möjligt. Kunden är ansvarig för att ta fram den nödvändiga dokumentationen för detta och för att dokumentationen är korrekt.

20. Avslutning av affärsförhållandet

Affärer eller transaktioner som ska göras upp vid avslutning av affärsförhållandet ska avslutas och genomföras så snart som möjligt. Vid avslutning av affärsförhållandet ska JOOL Markets AS genomföra en slutuppgörelse där JOOL Markets AS har rätt att moträkna kundens tillgodohavande och JOOL Markets ingående tillgodohavande för kurtage, skatter, avgifter, räntor m.m.

21. Intressekonflikter

JOOL Markets AS kommer att försöka undvika intressekonflikter.

JOOL Markets AS har riktlinjer och regler för att säkra att verksamhetsområdena i företaget fungerar oberoende av varandra så att kundens intressen tas tillvara på ett betryggande sätt. I synnerhet kommer JOOL Markets AS prioritera att det finns tillfredsställande informationsspärrar mellan avdelningar för rådgivning eller tillrättaläggning och andra avdelningar samt mellan aktiv portföljförvaltning och den ordinarie mäklarverksamheten i företaget.

JOOL Markets AS har dessutom en särskilt skyldighet att se till att kundens intressen går före JOOL Markets intressen och före intressen för personer med direkt eller indirekt kontroll i JOOL Markets AS. På samma sätt ska enskilda kunder inte ges partiska fördelar på bekostnad av andra kunder.

Om JOOL Markets AS har ett särskilt intresse förutom den allmänna inkomsten ska det upplysas om detta.

Detta samt de särskilda tystnadspliktsbestämmelser som gäller kan innebära att JOOL Markets anställda som har kontakt med kunden kan vara förhindrade att använda eller kanske inte känner till information som finns i JOOL Markets AS och som kan vara relevant för kundens investeringsbeslut. I enskilda fall har kundens kontaktperson(er) hos JOOL Markets AS ingen anledning att utöva rådgivning angående särskilda investeringar. JOOL Markets AS kan i sådana fall inte ge skäl till varför företaget inte kan ge råd eller utföra en särskild viss order.

JOOL Markets AS och dess anställda kan ha egna intressen i relation till de affärer kunden vill genomföra. Detta kan bl.a. vara till följd av:

1. rådgivning eller tillrättaläggningsuppdrag för det aktuella investeringsobjektet.
2. garantiställning eller deltagande i fulltekningskonsortier.
3. rådgivning och utförande av orderar för andra kunder.
4. ej publicerade investeringsrekommendationer (analyser) som har utarbetats av JOOL Markets.
5. anställdas egna positioner.

22. Säkerhetsställning

Företaget är medlem i Verdipapirforetakenes Sikringsfond i enlighet med Verdipapirhandeloven.

Säkringsfonden ska ge täckning för krav som beror på medlemmarnas bristande förmåga att betala tillbaka pengar eller leverera tillbaka finansiella instrument som förvaras, administreras och förvaltas av medlemmarna i samband med utövande av investeringstjänster och/eller vissa tilläggstjänster. Täckningen kan ske med upp till NOK 200 000 per kund.

Säkerheten täcker inte krav som beror på transaktioner som omfattas av straffdom som vunnit laga kraft om penningtvätt eller kunder som har ansvar för eller har dragit fördel av omständigheter som rör Företaget, när sådana omständigheter har lett till ekonomiska svårigheter för Företaget eller bidragit till en sämre ekonomisk situation för Företaget. Säkerheten täcker inte heller krav från finansinstitutioner, kreditinstitut, försäkringsbolag, värdepappersföretag, värdepappersfonder och andra företag för kollektiv förvaltning, pensionsfonder samt från eventuella företag inom samma koncern som Företaget.

23. Åtgärder mot penningtvätt

Vid etablering av kundförhållande ska kunden med hjälp av legitimation m.m. dokumentera sin identitet samt ange och dokumentera eventuella fullmakts- eller representationsförhållanden så att Företaget hela tiden kan uppfylla sina skyldigheter i enlighet med norska lagen om åtgärder mot penningtvätt och terrorfinansiering m.m. som gäller vid den aktuella tidpunkten.

Kunden är medveten om att Företaget är eller kan vara skyldigt att ge offentliga myndigheter alla relevanta upplysningar som är kopplade till kundförhållandet eller enskilda transaktioner. Detta kan ske utan att kunden informeras om att sådana upplysningar har getts.

24. Informationsskyldighet gentemot myndigheter, klagomålsinstanser och andra

Företaget kommer trots den lagstadgade tystnadsplikten att ge information om kunden, kundens transaktioner, saldo på klientkonto och annat till de myndighetsorgan som kräver detta baserat på gällande lagstiftning.

Kunden anses ha godkänt att upplysningar som omfattas av tystnadsplikt även kan ges till de reglerade marknaderna, uppgörelsecentralerna och liknande som kräver detta baserat på lagstiftningen, föreskrift eller andra regler som är fastställda för dessa organ. På samma sätt anses kunden ha godkänt att sådana upplysningar kan ges till Verdipapirforetakenes Forbunds etiska råd.

25. Ändringar

Företaget förbehåller sig rätten att ändra Affärsvillkoren. Väsentliga ändringar träder i kraft vid den tidpunkt när de skriftligen har meddelats kunden. Kunden anses ha godkänt att motta meddelanden om ändringar via e-post om kunden har uppgett e-postadress till Företaget. Andra ändringar träder i kraft vid den tidpunkt när de publiceras om Företagets webbplats. Ändringar påverkar inte orderar,

affärer, transaktioner m.m. som har lämnats in eller genomförts innan den tidpunkt när ändringarna meddelas.

26. Meddelanden, språk och fullmakter

Kundens skriftliga meddelanden ska skickas med brev eller via e-post till post@joolcapital.no. I den utsträckning kunden vet eller borde veta vilken enhet i Företaget som är den rätta mottagaren måste meddelandet skickas till den aktuella enheten och anses annars inte ha mottagits av Företaget.

Kunden ska vid kommunikation med Företaget använda sig av norska, svenska eller engelska.

Kunden ska vid etablering av affärsrelationen meddela Företaget personnummer/organisationsnummer, adress, telefon- och faxnummer, elektroniska adresser samt eventuella befullmäktigade. Detsamma gäller för bankkonton och värdepapperskonton i VPS eller annat motsvarande register. Eventuella ändringar ska omedelbart meddelas Företaget skriftligen. Om ändringar inte meddelas skriftligen kommer JOOL Markets att arbeta utifrån de upplysningar som lämnats in ursprungligen och inte genomföra undersökningar om detta.

27. Tolkning

Vid motstridigheter gentemot lagstiftning som kan frångås i avtal ska Affärsvillkoren ha företräde.

I fall där det hänvisas till lagstiftning, andra regler eller dessa villkor ska detta tolkas som så att dessa lagar, regler och villkor gäller vid varje tidpunkt.

Angående förhållandet mellan Affärsvillkoren och övriga avtal som ingåtts mellan Företaget och kunden, se punkt 2.

28. Juridisk instans – jurisdiktion – tvistlösning

Tvist i relationen mellan kunden och Företaget, inklusive tvist som gäller Affärsvillkoren, ska lösas enligt norsk lag med Oslo tingrett som första instans. Kunder med utländsk hemvist avsäger sig all eventuell rätt att motsätta sig att ärenden kopplade till dessa Affärsvillkor framställs för Oslo tingrett. Kunder med hemvist i utlandet kan oavsett det som nämns ovan stämmas av Företaget vid sådan instans om Företaget så önskar.

Om kunden inte är nöjd med klagomålsbehandlingen hos Företaget kan kunden ta upp frågor om tolkningen av Affärsvillkoren och omständigheter kopplade till Företaget inför Verdipapirforetakenes Forbunds etiska råd i enlighet med de etiska normer och behandlingsregler för ärenden enligt de etiska normerna. I vissa fall kan klagomål också tas upp inför *Bankklagenemnda*. Företaget kan ge närmare information om klagomålsbehandlingen för de enskilda produkterna. Utländska kunder, inklusive normmän skrivna i utlandet, som kan åberopa lagar och regler som ger skydd mot juridiska åtgärder från Företaget angående sina skyldigheter gentemot Företaget avsäger sig denna rätt i den utsträckning som detta inte direkt strider mot de aktuella lagarna och reglerna.

Filialens kunder som också är konsumenter kan hävda svensk lag för finansiella tjänster. Kunden kan dock inte hävda svensk lag för själva avtalen som ingåtts i ett multilateralt handelssystem, vid erbjudande till allmänheten och anbud om övertagande av överlåtbara värdepapper och för tecknande eller inlösnings av fondandelar (eftersom villkoren för handel i systemet, emissionen eller ett anbud ska vara enhetliga) eller ett sådant avtal som i sig självt är ett finansiellt instrument (derivatkontrakt, swapavtal etc.), art 6.2 och 6.4 d) och e) Rom-1 förordningen EG 593/2008. Kund kan alltså exempelvis hävda svensk rätt för investeringsrådgivningen och för filialens förpliktelser gentemot kund som inte direkt rör "handelsregler" enligt ovan.

29. Personuppgiftslagen

Den svenska Personuppgiftslagen gäller i alltid när filialen behandlar personuppgifter .

Personuppgifter kommer att behandlas i enlighet med gällande svenska lagar och föreskrifter. Syftet med behandlingen av personuppgifter är att genomföra de avtal som ingås mellan Företaget och kunden, administration, fakturering/uppställningar samt marknadsföring av investeringsprodukter och -tjänster.

Personuppgifter kan enligt lag behöva lämnas ut till offentliga myndigheter. Kunden kan be om information om vilken behandling Företaget genomfört och vilka upplysningar som är registrerade.

30. Språk

Affärsvillkoren finns endast på norska och svenska. Affärsvillkoren är överstta från Norska till Svenska och vid eventuella avvikelser mellan språkversionerna skall den norska versionen äga företräde.

INFORMATION TILL KUNDER OM EGENSKAPER OCH RISKER KOPPLADE TILL FINANSIELLA INSTRUMENT (AKTIER, AKTIERELATERADE INSTRUMENT, OBLIGATIONER OCH VÄRDEPAPPERSFONDER)

Baserad på standard utarbetad av Verdipapirforetakenes Forbund (tidigare Norges Fondsmeglerforbund).

Kunden ska vara medveten om att:

- **handel med finansiella instrument sker på kundens egen risk.**
- **kunden själv måste sätta sig noga in i företagets allmänna affärsvillkor innan handeln med finansiella instrument inleds och annan relevant information om det aktuella finansiella instrumentet och dess egenskaper och risker.**
- **kunden måste kontrollera slutsedel omgående och reklamera omedelbart vid eventuella fel.**
- **man kontinuerligt måste övervaka värdeändringar på de finansiella instrument man har positioner i.**
- **kunden själv måste reagera genom att sälja sina positioner om det är nödvändigt för att minska risken för förluster i egna placeringar.**

1. Handel med finansiella instrument

Handel med finansiella instrument som aktier, grundkapitalbevis, obligationer, certifikat, finansiella derivatinstrument eller andra rättigheter och skyldigheter som är beräknade för handel på värdepappersmarknaden sker normalt i en organiserad form i ett handelssystem. Med handelssystem² menas reglerad marknad, multilateral handelsfacilitet (MHF)³/MTF, systematisk internaliserare (SI)⁴, prissättare⁵ eller annan likviditetsgarant.

Handel sker genom värdepappersföretag som använder sig av handelssystemet. Som kund måste du normalt kontakta ett sådant värdepappersföretag för att köpa eller sälja finansiella instrument. Det finns också värdepappersföretag som förmedlar orderar till ett värdepappersföretag som i sin tur använder sig av handelssystemet. Handel kan också ske internt i ett värdepappersföretag, exempelvis genom att företaget agerar som motpart i affären, eller vid handel mot en annan av företagets kunder (internhandel).

På en **reglerad marknad** (till exempel börsen) handlas det med olika typer av finansiella instrument. På Oslo Børs och Stockholmsbörsen Nasdaq Stockholm handlas det med aktier, grundkapitalbevis, obligationer, certifikat, enskilda fondandelar och en rad olika finansiella derivatinstrument. Kompletterande information om var och hur det handlas med dessa instrument behandlas nedan.

Kursinformation om de finansiella instrument som handlas med på den reglerade marknaden publiceras regelbundet via dess webbplats, i tidningar eller annan media.

2. Risker kopplade till handel med finansiella instrument

---

2 Verdipapirforskriften § 10-25 (2)

3 Verdipapirhandelloven § 2-3 (4) – MHF finns inte i Norge idag

4 Verdipapirhandelloven § 2-4 (4) – SI finns inte i Norge idag

5 Verdipapirhandelloven § 2-4 (4) – flera värdepappersföretag agerar som likviditetsgarant gentemot utvalda företag

5.1 Allmänt om risker

Finansiella instrument ger normalt **avkastning** i form av **utdelning** (aktier och fondandelar) eller **ränta** (räntebärande instrument). Dessutom kan priset (kursen) på instrumentet öka eller minska i förhållande till priset vid den tidpunkten när investeringen gjordes. I beskrivningen nedan används ordet investering också om eventuella negativa positioner i instrumentet (short position, se punkt 7 nedan). Den totala avkastningen är summan av utdelning/ränta och prisändring på instrumentet.

Naturligtvis söker investerare en total avkastning som är positiv och således ger vinst. Men det finns också **risk att den totala avkastningen blir negativ och således innebär en förlust av investeringen**. Risken för förlust varierar mellan olika instrument. Normalt sett är vinstchansen vid investeringen i ett finansiellt instrument kopplad till förlustrisken. Ju längre tidsperspektiv man har för investeringen, desto större är sannolikheten för vinst eller förlust. I placerings-sammanhang används ordet risk ofta som uttryck både för förlustrisken och vinstchansen. I beskrivningen nedan används ordet risk dock endast för att beskriva förlustrisken. Det finns olika sätt att investera i finansiella instrument för att minska risken. Normalt sett är det i riskhänseende bättre att investera i flera olika finansiella instrument än i ett eller några få finansiella instrument. Dessa instrument bör då ha egenskaper som innebär en **spridning av riskerna** och inte samla risker som kan inträffa samtidigt.

Vid handel med utländska finansiella instrument uppstår även en valutarisk.

Investeringar i finansiella instrument är kopplade till en **ekonomisk risk**, något som beskrivs närmare nedan. Kunden är själv ansvarig för denna risk och måste därför sätta sig in i de villkor, prospekt eller liknande som gäller för handel med sådana instrument och i instrumentens särskilda risker och egenskaper. Kunden måste också kontinuerligt övervaka sina investeringar i sådana instrument. Detta gäller även om kunden har fått individuell rådgivning i samband med investeringen. Information om att övervaka priser och därmed värdeutvecklingen på de egna investeringarna kan fås i kurslistor som publiceras i massmedia som exempelvis tidningar, internet, text-TV och i vissa fall direkt från värdepappersföretaget. Vid behov bör kunden i eget intresse reagera snabbt, till exempel genom att göra sig av med investeringar som utvecklas negativt eller genom att ställa ytterligare säkerhet vid investeringar som är finansierade med lån och där säkerhetsvärdet minskas.

5.2 Olika typer av riskbegrepp

I samband med den riskutvärdering som investerare bör genomföra vid investeringar i och handel med finansiella instrument och även fortsätta genomföra kontinuerligt under hela investeringsperioden finns många olika risktyper och andra faktorer som kunden bör vara uppmärksam på.

Nedan nämns några av de viktigaste risktyperna:

Marknadsrisk – risken för att marknaden i sin helhet eller vissa delar av marknaden där kunden har gjort sin investering går ned (till exempel den norska aktiemarknaden).

Kreditrisk – risken för bristande betalningsförmåga hos utställaren eller en motpart.

Prisvolatilitetsrisk – risken för att stora svängningar i kursen/priset på ett finansiellt instrument påverkar investeringen negativt.

Kursrisk – risken för att kursen/priset på ett finansiellt instrument går ned.

Skatterisk – risken för att skatteregler och/eller skattesatser är oklara eller kan ändras.

Valutarisk – risken för att utländsk valuta som investeringen är kopplad till minskar i värde (exempelvis vissa fondandelar i en värdepappersfond som är placerade i amerikanska värdepapper som är noterade i USD).

Gearingeffektrisk – konstruktionen av ett derivatinstrument som gör att det finns risk för att prisutvecklingen på de underliggande tillgångar får ett större negativt genomslag i kursen/priset på derivatinstrumentet.

Juridisk risk – risken för att relevanta lagar och regler är oklara eller ändras.

Företagsspecifik risk – risken att ett företag går sämre än förväntat eller att företaget drabbas av en negativ händelse så att de finansiella instrumenten som är kopplade till företaget därmed kan falla i värde.

Branschspecifik risk – risken att en särskild bransch går sämre än förväntat eller drabbas av en negativ händelse så att de finansiella instrumenten som är kopplade till företagen i den aktuella branschen därmed kan falla i värde.

Likviditetsrisk – risken att kunden inte kan sälja ett finansiellt instrument vid en tidpunkt när kunden kanske önskar eftersom omsättningen och köpintresset i det finansiella instrumentet är lågt.

Ränterisk – risken för att det finansiella instrumentet som kunden investerar i minskar i värde på grund av ändringar av marknadsräntan.

3. Aktier och aktierelaterade instrument

3.1.1 Allmänt om aktier

3.1.2 Aktier och aktiebolag

Aktier i aktiebolag ger ägaren rätt till en andel av företagets **aktiekapital**. Om företaget går med vinst ger företaget normalt **utdelning** på aktierna. Aktier ger också **rösträtt** på årsstämman, som är det översta beslutande organet i företaget. Ju fler aktier ägaren har, desto större andel av kapitalet, utdelningen och rösterna har aktieägaren normalt sett. Rösträtten kan variera beroende på vilken kategori aktierna har.

Det finns två sorters aktiebolag i Norge – **allmänaktiebolag** (ASA) och **aktiebolag** (AS). I Sverige finns det privata och publika aktiebolag.

3.1.3 Aktiekursen

Kursen (priset) på en aktie påverkas till stor del av **företagets framtidsutsikter**. En aktiekurs kan gå upp eller ned beroende på aktörernas analyser och bedömningar av företagets möjligheter att göra **framtida vinster**. Framtidens externa utveckling av konjunkturer, teknik, lagstiftning, konkurrens etc. avgör vilken efterfrågan det blir på företagets produkter eller tjänster, och det är därför också av avgörande betydelse för kursutvecklingen på företagets aktier.

Den **generella räntenivån** (marknadsräntan) spelar också en avgörande roll för kursutvecklingen. Om marknadsräntan stiger kan räntebärande finansiella instrument som ställs ut samtidigt ge bättre avkastning. Normalt faller då kurserna på noterade aktier och på redan utestående räntebärande instrument med lägre ränta. Orsaken är att den ökande avkastningen på nyutställda räntebärande instrument relativt sett kan bli bättre än avkastningen på aktier och på utestående räntebärande instrument. Dessutom påverkas aktiekurserna negativt av att räntan på företagets skuld ökar, eftersom detta minskar företagets framtida vinstchanser.

Även **andra faktorer som är kopplade direkt till företaget**, t.ex. ändringar i företagets ledning och organisation, produktionsavbrott etc. kan påverka företagets framtida förmåga att generera vinst, både på kort och på lång sikt. Företag kan i värsta fall gå så dåligt att de kan försättas i **konkurs**. Aktiekapitalet, dvs. aktieägarnas investerade kapital, är det som prioriteras sist vid utbetalningar från JOOL MARKETS AS

konkursboet. Först måste företagets övriga skuld vara betald i sin helhet. Detta resulterar ofta i att det inte finns medel kvar i företaget när skulderna har betalats, så att aktierna i företaget blir värdelösa.

Även kursutvecklingen på finansiella instrument som är noterade på större **utländska** reglerade marknader och andra handelssystem påverkar kursutvecklingen i Norge, Sverige bland annat eftersom flera norska företag också är noterade på utländska reglerade marknader eller handlas med i andra handelssystem. Då sker prisutjämnningar (arbitrage) mellan marknaderna. Kursen på aktier i företag i samma bransch/sector påverkas ofta av förändringar i kursen hos andra företag inom samma bransch/sector. Denna effekt kan också inverka på företag i olika länder.

Aktörerna på finansmarknaden har ofta olika uppfattningar om hur aktiekurser kommer att utvecklas. Dessa faktorer, som också innefattar hur företaget värderas, bidrar till att det finns både köpare och säljare. Om investerarna har samma uppfattning om kursutvecklingen kommer de antingen att köpa – då uppstår det ett köptryck från många köpare – eller sälja – då uppstår det ett säljtryck från många säljare. Vid köptryck stiger kursen och vid säljtryck faller den.

Omsättningen, dvs. hur mycket som köps eller säljs av en särskild aktie, påverkar aktiekursen. Vid hög omsättning minskas skillnaden, också kallad "**spread**", mellan den kurs köparna är villiga att betala (köpkursen) och den kurs säljarna kräver (säljkursen). En aktie med hög omsättning, där stora belopp kan omsättas utan att kursen påverkas i någon större utsträckning, har en god **likviditet** och är därför lätt att köpa och sälja. Företag som är noterade på en reglerad marknad, som exempelvis Oslo Børs Nasdaq Stockholm eller Oslo Axess, har normalt sett hög likviditet.

Ramvillkor för näringsverksamhet, både nationella och internationella, kan också påverka aktiekurserna. Skatteändringar – och avgiftsnivå nationellt och i andra länder påverkar företagets kostnadsnivå och därmed konkurrenssituationen. Internationella avtal mellan länder om tull och avgifter vid import och export av varor och tjänster påverkar konkurrenssituationen mellan företag och därmed aktiekurserna. Våldsamma händelser som katastrofer, terrorattentat och krig kan ge stora utslag i aktiekurserna på börserna över hela världen.

Dagliga nyckeltal för kurserna som aktierna omsätts för, som "högsta", "lägsta" och "sista" samt information om handelsvolym publiceras bland annat i de flesta större dagstidningar, på text-TV och på olika webbplatser som drivs av marknadsplatser, värdepappersföretag och mediaföretag. Hur aktuell denna kursinformation är kan variera beroende på vilket sätt de publiceras på.

3.1.4 Aktiehandel – inklusive handelssystem

Endast aktier som är utställda av allmänaktiebolag (ASA)/publika bolag eller motsvarande utländska företag kan noteras på en reglerad marknad (t.ex. börs) i Norge eller Sverige. Dessutom ställs det krav på företagets storlek, företagets verksamhetshistoria, ägarspridning samt offentlig publicering av företagets ekonomi och verksamhet i övrigt.

I Norge finns det idag två **reglerade marknader** för handel med aktier: Oslo Børs och Oslo Axess. Det är endast Oslo Børs som har koncession som börs: www.oslobors.no. Oslo Axess (www.osloaxess.no) omfattas när det gäller grunderna av samma regler som gäller för Oslo Børs vad gäller uppföljning, övervakning och sanktionering vid överträdelse av det regelverk som gäller för handel på reglerad marknad. Handel i norska aktier kan också ske på reglerade marknader i utlandet, där flera norska företag är noterade. I Sverige är Nasdaq Stockholm ett exempel på en reglerad marknad och Aktietorget ett exempel på en oreglerad handelsplats.

Handel i aktier som inte är noterade på en reglerad marknad sker på den så kallade OTC-marknaden. På denna marknad genomförs handeln i hög grad baserat på information om priser och intressen som mäklarfirmorna uppger till varandra. Den vanligaste metoden är att mäklarfirmorna lägger in köp- eller säljintressen i ett handelssystem som drivs av Fondsmeglernes informasjonstjeneste AS. OTC-listan delas in i en A-lista och en B-lista. Endast företag som är registrerade på A-listan måste skicka vidare kursrelevant information som har väsentlig betydelse till marknaden. För mer information om OTC-listan, se www.nfmf.no/notc.

Om en aktie är noterad vare sig på en reglerad marknad eller i ett handelssystem kommer handeln normalt ske genom att mäklarfirmorna försöker bistå kunden genom att kontakta potentiella kunden som kan vara intresserade av att gå in som motpart. **Investeringar i denna typ av aktier innebär väsentlig likviditetsrisk.**

Handel på en reglerad marknad eller i andra handelssystem utgör **andrahandsmarknaden** för aktier, grundkapitalbevis och obligationer som ett företag redan har ställt ut. Dessutom fungerar OTC-listan som en andrahandsmarknad för aktier. Om andrahandsmarknaden fungerar bra och det alltså är enkelt att hitta köpare och säljare samtidigt som det kontinuerligt noteras erbjudandepriser från köpare och säljare samt slutkurser på genomförda affärer har företagen en fördel i och med att det blir enklare att ställa ut nya aktier och därmed skaffa mer kapital till företagets verksamhet.

Förstahandsmarknaden, eller primärmarknaden, kallas den marknad där handel/teckning av nyemitterade aktier, grundkapitalbevis och obligationer sker.

Aktier som är registrerade på en reglerad marknad eller i ett annat handelssystem delas normalt in i olika listor beroende på företagets marknadsvärde eller likviditet. Dessa listor publiceras gärna på handelssystemets webbplats, i tidningar och i andra medier. Företagen som är noterade på Oslo Børs är indelade i fyra olika segment beroende på företagets likviditet: **Utvalg OBX, OB Match, OB Standard** og **OB Nye**.

Olika aktier kan under dagens lopp eller över längre perioder uppvisa olika stabilitet i kurserna (**volatilitet**), dvs. olika stora kursändringar olika ofta. Aktier på listor med hög likviditet anses normalt kunna innebära lägre risk än aktier noterade på listor med lägre likviditet.

3.1.5 Olika aktieklasser

Aktier kan finnas i olika **klasser**, normalt sett A- och B-aktier, vilket normalt har betydelse för utövande av rösträtt på företagets årsstämma. Det är bara ett fåtal av de nordiska börsnoterade företagen som har olika aktieklasser. A-aktier ger normalt en röst, medan B-aktier normalt ger begränsad eller ingen rösträtt. Skillnaderna vad gäller rösträtt kan exempelvis bero på att man genom ägarspridning vill skydda de ursprungliga grundarnas och ägarnas inflytande över företaget genom att ge dem en starkare rösträtt.

3.1.6 Valör, split och sammanslagning av aktier

En akties **valör** är det värde som varje aktie representerar av företagets aktiekapital. Summan av alla aktier i ett företaget multiplicerat med valören på varje aktie utgör företagets aktiekapital. Ibland ändrar företaget valören, exempelvis för att marknadspriset på aktien har ökat betydligt. Genom att dela upp varje aktie på två eller fler aktier, en så kallad **split**, minskas valören samt aktiernas kurs. Aktieägaren behåller däremot sitt kapital oförändrat efter en split, men det är fördelat på flera aktier med en lägre valör och en lägre kurs.

Omvänt kan en **sammanslagning** (motsatsen till split) genomföras exempelvis om kursen minskar betydligt. Då slås två eller fler aktier samman till en aktie. Aktieägaren har dock kvar samma kapital efter en sammanslagning, men fördelat på färre aktier med en högre valör och en högre kurs.

3.1.7 Börsintroduktion, privatisering och uppköp

Börsintroduktion innebär att aktier i ett aktiebolag noteras på en reglerad marknad (t.ex. en börs). I samband med detta kan allmänheten erbjudas att **teckna** (köpa) aktier i företaget. Oftast handlar det om ett befintligt företag som tidigare inte har varit börsnoterat, där ägarna har beslutat att öka antalet aktionärer samt underlätta handeln med företagets aktier. Om ett statligt ägt företag introduceras på en börs kallas det **privatisering** eller delprivatisering beroende på hur stor ägarandel i företaget staten erbjuder till försäljning till allmänheten.

Uppköp sker i regel genom att en eller flera investerare erbjuder aktionärerna i ett företag att sälja sina aktier enligt vissa villkor. Om köparen får 90 procent eller mer av aktiekapitalet och rösterna i företaget kan köparen begära **tvångsinlösning** av de återstående aktierna från de ägare som inte har accepterat uppköpserbjudandet.

3.1.8 Emissioner

Om ett aktiebolag vill utvidga verksamhet krävs ofta mer kapital. Detta skaffar företaget genom att ställa ut nya aktier med hjälp av en **emission**. Oftast får de gamla ägarna **teckningsrätter** som ger förköpsrätt att teckna aktier i emissionen. Det antal aktier som kan tecknas sätts då i relation till hur många aktier ägaren hade tidigare.

Tecknaren måste betala ett pris (emissionskurs) för de nyutställda aktierna som ofta kan vara lägre än marknadskursen. Omedelbart efter att teckningsrättigheterna – som normalt har ett visst marknadsvärde – skiljs ut från aktierna sjunker vanligtvis kursen på aktierna. De aktieägare som har teckningsrätter men inte tecknar kan under teckningstiden (som ofta varar i några veckor) sälja sina teckningsrättigheter på den marknadsplats där aktierna är noterade. Efter teckningstidens slut och tilldelningen förfaller teckningsrättigheterna och blir därmed oanvändbara och värdelösa.

Om överkursfonden i ett aktiebolag har ökat mycket i värde kan företaget överföra en del av värdena till aktieägarna genom en så kallad **fondemission**. Vid en fondemission tas det hänsyn till det antal aktier som varje aktieägare redan har. Det antal nya aktier som erbjuds aktionärerna genom fondemissionen sätts i relation till hur många aktier ägaren hade tidigare. Genom fondemission får aktieägaren fler aktier, men ägarens andel av företaget aktiekapital förblir oförändrat. Kursen på aktierna sjunker vid en fondemission, men i och med att antalet aktier ökar behåller aktieägaren ett oförändrat marknadsvärde på sitt investerade kapital.

Aktiebolag kan också genomföra en så kallad riktad emission, som genomförs som en emission men endast är riktad mot en begränsad grupp investerare. Vid en **riktad emission** sker en så kallad utvattning av de befintliga aktieägarnas andel av antalet röster och aktiekapital i företaget, men antalet ägda aktier påverkas inte, och marknadsvärdet på det investerade kapitalet påverkas normalt sett inte heller.

3.2 Allmänt om aktierelaterade instrument

Nära kopplade till aktier är grundkapitalbevis, konvertibla obligationer, aktieindexobligationer/indexobligationer, warranter, aktieoptioner och aktieindexoptioner samt depåbevis. Handel med dessa instrument sker normalt på en reglerad marknad (till exempel börsen) men även OTC-handel förekommer för denna typ av finansiella instrument.

3.2.1 Egenkapitalbevis

Egenkapitalbevis har tydliga likheter med aktier. Skillnaden är i första hand kopplad till ägarätten till företagets förmögenhet och inflytande i utställarens organ. Det finns också vissa begränsningar vad gäller utdelningen. De börsnoterade grundkapitalbevisen i Norge är utställda av sparbanker. Mer information om grundkapitalbevis finns på www.egenkapitalbevis.no.

3.2.2 Konvertibla obligationer

Konvertibla obligationer är räntebärande värdepapper som inom en viss tidsperiod kan bytas mot aktier. Avkastningen på de konvertibla obligationerna, dvs. räntan, är normalt sett högre än utdelningen på utdelningsaktierna. Kursen på de konvertibla obligationerna följer normalt aktiekursen och anges i procent av valören på den konvertibla obligationen.

3.2.3 Aktieindexobligationer/indexobligationer

Aktieindexobligationer/indexobligationer är obligationer där avkastningen normalt sett beror på utvecklingen av ett aktieindex. Om indexet utvecklas positivt gör även avkastningen det. Vid en negativ indexutveckling kan avkastningen helt utebli. Obligationen efterbetalas alltid med sitt nominella belopp på förfallodagen och har därmed en begränsad förlustrisk jämfört med aktier och fondandelar. Risken med en placering i en aktieindexobligation kan förutom en eventuell överkurs definieras som den alternativa ränteintäkten, dvs. den ränta som investeringen kunde ha fått om beloppet hade investerats på ett annat sätt.

3.2.4 Warranter

Handel sker också med vissa köp- och säljoptioner med längre löptid än de standardiserade köpoptionerna som oftast kallas warranter. Warranter kan användas för att köpa underliggande aktier eller ge kontant betalning om vinst har uppnåtts tack vare att kursen på den underliggande aktien är högre än den avtalade framtida köpkursen/inlösningskursen. **Warranter kan i det motsatta fallet bli värdelösa.**

3.2.5 Aktieoptioner och aktieindexoptioner

Det finns olika sorters **aktieoptioner**. Förvärvade (köpta) köpoptioner (call options) ger ägaren rätt att inom en viss tidsperiod köpa redan utställda aktier till ett på förhand fastställt pris. Förvärvade (köpta) säljoptioner (put options) ger innehavaren rätt att sälja aktier inom en viss tidsperiod till ett på förhand fastställt pris. Varje **förvärvad** option motsvaras av den **utställd** (såld) option. **Risken för den som förvärvar en option är att den minskar i värde eller förfaller värdelös på förfallodagen. Utställaren av en option löper en risk som kan vara oändligt stor om man inte etablerar särskilda förhållningsregler. Indexoptioner ger vinst eller förlust kopplad till utvecklingen av det underliggande indexet.** Kursen på optioner (premie/pris) följer normalt sett utvecklingen av kursen på motsvarande underliggande aktier eller index.

3.2.6 Depåbevis

Depåbevis är ett bevis på att aktier förvaras i en depå och ger ägaren samma rättigheter som att äga själva aktien. Depåbevis säljs som aktier, och prisutvecklingen följer normalt sett prisutvecklingen på den reglerade marknaden i utlandet där aktien säljs.

4. Räntebärande finansiella instrument (obligationer)

4.1 Allmänt om räntebärande finansiella instrument (obligationer)

Ett räntebärande finansiellt instrument är en **fordringsrätt** på utställaren av ett lån. Avkastningen ges normalt i form av **ränta (kupong)**. Det finns olika former av räntebärande instrument beroende på vem som är utställaren, den säkerhet som utställaren har ställt för lånet, löptiden fram till förfallodatum och formen för utbetalning av räntan.

Räntan (kupongen) betalas normalt sett ut antingen som fast eller rörlig ränta. På ett lån med fast ränta sätts ("fixeras") räntan normalt sett för ett år i taget. För lån med rörlig ränta sätts ("fixeras") räntan normalt fyra gånger per år för tre månader i taget baserat på NIBOR-räntan. På vissa lån betalas ingen ränta ut, utan endast valören vid lånets förfallodag (nollkuponger). Köp av nollkupongpapper sker till en tydlig underkurs som gör att den effektiva räntan är liknande som för papper med löpande kupongränta. Exempelvis är all skuld som den norska staten utställer i statskassaväxlar (statscertifikat) nollkuponger.

Risken på ett räntebärande instrument består dels av den kursändring som kan inträffa under löptiden eftersom marknadsräntan ändras och dels av risken för att utställaren inte klarar att betala tillbaka lånet. Lån där fullgod säkerhet för återbetalningen är ställd innebär alltså lägre risk än lån utan säkerhet. I allmänhet kan man säga att risken för förlust på räntebärande instrument anses vara lägre än för aktier.

Marknadsräntan bestäms varje dag, både på instrument med kort löptid (mindre än ett år), t.ex. **certifikat** och på instrument med längre löptider, t.ex. **obligationer**. Detta sker på penning- och obligationsmarknaden. Marknadsräntorna påverkas av analyser och bedömningar som Riksbanken och andra större institutionella marknadsaktörer gör med hänsyn till hur utvecklingen av ekonomiska faktorer som inflation, konjunktur, ränteutvecklingen i Sverige/Norge och i andra länder kommer att vara på kort och lång sikt. Riksbanken agerar också på penning- och valutamarknaden för att styra utvecklingen av marknadsräntan så att inflationen inte stiger över eller sjunker under ett visst fastställt mål.

Om marknadsräntan går upp kommer kursen på redan utställda räntebärande finansiella instrument falla under förutsättning att de har fast ränta, eftersom nya lån ställs ut med en räntesats som följer den aktuella marknadsräntan och därmed ger högre ränta än de redan utställda instrumenten. Omvänt kommer kursen på redan utställda instrument att stiga när marknadsräntan går ned. Lån utställda av (eller som är garanterade av) stat och kommuner anses vara i det närmaste riskfria vad gäller inlösning till det på förhand fastställda värdet på förfallodatumet.

4.2 Handel med räntebärande finansiella instrument (obligationer)

En rad obligationer är börsnoterade, och därmed sker handeln med dessa finansiella instrument precis som med börsnoterade aktier på en reglerad marknad. Dessutom erbjuder Oslo Børs en alternativ marknadsplats för handel med obligationer och certifikat – **Alternative Bond Market (ABM)**. ABM är en egen marknadsplats som inte regleras av eller omfattas av koncession i enlighet med norska börslagen men administreras och organiseras av Oslo Børs. I Sverige handlas obligationer på bland annat First North Bond Market och på Nasdaq Stockholm.

Handel med obligationer sker normalt på annat sätt än med aktier. I praktiken ses ränte- och valutamarknaden som en **kvoteringsmarknad** eller **prisdriven marknad**, i motsats till aktiemarknaden som är en orderdriven marknad. Vid handel med standardiserade optioner, obligationer, valuta- och räntederivat sätter företaget normalt sett priser som market maker och offentliggör köp- och säljkurser utifrån egna bedömningar av marknadsomständigheterna. Marknaden är i regel väldigt transparent eftersom priserna offentliggörs på företagets webbplats eller hos en informationsdistributör. Kunderna kan alltså jämföra priserna mellan de olika företagen. Dessa priser är antingen indikativa eller bindande för en bestämd volym per transaktion. Om priserna är indikativa kommer företaget att ge kunden ett bindande pris på förfrågan till företaget. Vid

förfrågan till företaget är kunden fri att acceptera eller avvisa erbjudandet. Om kunden accepterar priset blir företaget motpart i transaktionen.

5. Derivatinstrument

Derivatinstrument som optioner, terminer m.m. är utställda med olika former av underliggande tillgångar, exempelvis aktier, obligationer, råvaror och valutor. En särskild risk som man ska vara uppmärksam på vid investering i derivatinstrument är att instrumentet är sammansatt på ett sätt som gör att prisutvecklingen på de underliggande tillgångar påverkar kursen eller priset på derivatinstrumentet, den så kallade ”**gearingeffekten**”. Detta prisgenomslag är ofta kraftigare i relation till insatsen än vad värdeförändringen är på de underliggande tillgångar. Prisgenomslaget kallas därför gearingeffekt (hävstångseffekt) och kan leda till **större vinst** på investerat kapital än om placeringen hade gjorts direkt i de underliggande tillgångar. **Å andra sidan kan gearingeffekten leda till större förlust på derivatinstrumentet jämfört med värdeförändringen på de underliggande tillgångar eftersom prisutvecklingen på de underliggande tillgångar blir annorlunda än väntat.**

Gearingeffekten, dvs. chansen till vinst eller risken för förlust, varierar beroende på derivatinstrumentets konstruktion och användningsområde. Stora krav ställs därför på övervakningen av prisutvecklingen på derivatinstrumentet och på de underliggande tillgångar. Kunden bör i eget intresse vara redo att agera snabbt, ofta under dagens lopp, om placeringen i derivatinstrumentet utvecklas i fel riktning. För mer information om derivatinstrument, se ”INFORMATION TILL KUNDER OM EGENSKAPER OCH SÄRSKILDA RISKER KOPPLADE TILL HANDEL MED OPTIONER, TERMINER OCH ANDRA DERIVATINSTRUMENT”.

6. Värdepappersfond

En värdepappersfond är en ”portfölj” av olika finansiella instrument, exempelvis aktier och/eller obligationer. Fonden ägs av alla som sparar i den – **andelsägarna** – och förvaltas av ett **förvaltningsföretag**. Det finns olika sorters värdepappersfonder med olika investeringsstrategier och riskprofil.

Nedan följer en kort beskrivning av de vanligaste värdepappersfonderna:

Aktiefond – en värdepappersfond som normalt sett ska investera minst 80 procent av fondens förvaltningskapital i aktier (eller andra egenkapitalinstrument) och som normalt inte ska investera i räntebärande papper.

Kombinationsfond – en värdepappersfond som inte definieras som en ren aktiefond eller räntefond. En kombinationsfond kan ha en i det närmaste fast övervikt av aktier eller räntepapper, men andelen av olika papper kan också ändras under fondens livslängd.

Räntefond – en värdepappersfond som ska placera medel i andra värdepapper än aktier. Räntefonderna delas in i obligationsfonder och penningmarknadsfonder.

Indexfond – en värdepappersfond som förvaltas relativt passivt i relation till fondens referensindex.

Fond-i-fond – en värdepappersfond som investerar sina medel i en (eller eventuellt flera) underordnade värdepappersfonder.

Hedgefond (specialfond) – det finns ingen exakt definition av begreppet hedgefond, och variationen mellan de olika hedgefonderna kan vara väldigt stor vad gäller investeringsval och riskprofil. En hedgefond tar normalt sett klart större risker än en vanlig värdepappersfond och är därför en produkt för mycket riskvilliga professionella investerare. En hedgefond måste inte följa den norska verdipapirfondloven eller UCITS-direktivet, och hedgefonderna kan använda sig av olika finansiella instrument. Fonden kan oftast ta lån och är normalt ganska fri att använda olika derivat. En

hedgefond kan också handla med värdepapper "short", vilket innebär att fonden säljer lånade värdepapper för att sedan köpa de lånade pappren vid en senare tidpunkt.

Andelsägarna får det antal andelar i fonden som motsvarar andelen av det investerade kapitalet i relation till fondens totala kapital.

Andelarna kan köpas och lösas in (säljas) hos förvaltningsföretaget. Andelarnas aktuella värde beräknas dagligen av förvaltningsföretaget och baseras på kursutvecklingen för de finansiella instrument som fonden har investerat i. Det finns även andelar i fonder som kan säljas på en reglerad marknad (**Exchange Traded Funds – "ETF"**).

Idag finns det två värdepappersfonder som handlas på Oslo Børs. En av idéerna med en aktiefond är att placera i flera olika aktier och andra finansiella instrument. Detta innebär att risken för andelsägarna minskar i relation till risken för de aktieägare som placerar i endast en eller ett fåtal aktier. Andelsägarna slipper att välja, köpa och sälja samt övervaka aktierna och göra annat förvaltningsarbete som har med detta att göra. För mer information om värdepappersfonder, se www.vff.no.

7. Shorthandel

"Shorthandel" innebär att sälja finansiella instrument som man inte äger (genom att låna aktier av värdepappersföretaget eller på annat sätt). Samtidigt förbinder sig låntagaren till att ge tillbaka instrument av samma sort till långivaren vid en senare avtalad tidpunkt.

Shorthandel används gärna som investeringsstrategi när det förväntas att aktien ska gå ned i värde. Vid säljtidpunkten räknar låntagaren med att kunna köpa de lånade instrumenten på marknaden till ett lägre pris vid tidpunkten för tillbakalämningen än det pris dessa instrument såldes för. **Om priset istället skulle gå upp blir det en förlust, som vid en kraftig prishöjning kan bli väsentlig.**

8. Lånefinansierad handel

Finansiella instrument kan i många fall köpas för delvis lånat kapital. Eftersom både det egna satsade kapitalet och det lånade kapitalet påverkar avkastningen kan kunden med hjälp av lånefinansieringen få en större vinst om investeringen utvecklas positivt jämfört med en investering som enbart är gjort med eget satsat kapital. Skulden som är kopplad till det lånade kapitalet påverkas inte av om kurserna för de köpta instrumenten ändras i positiv eller negativ riktning, vilket är en fördel vid

positiv kursutveckling. **Om kursen för de köpta instrumenten däremot utvecklas i negativ riktning innebär detta en liknande nackdel eftersom skulden förblir oförändrad. Om kursen går ned kan därför det egna satsade kapitalet helt eller delvis förloras samtidigt som skulden måste betalas helt eller delvis med hjälp av säljintäkterna från de finansiella instrument som har tappat i värde. Skulden måste betalas även om säljintäkterna inte täcker hela skulden.**

INFORMATION TILL KUNDER OM EGENSKAPER OCH SÄRSKILDA RISKER KOPPLADE TILL HANDEL MED OPTIONER, TERMINER OCH ANDRA DERIVATINSTRUMENT

Baserad på standard utarbetad av Verdipapirforetakenes Forbund (tidigare Norges Fondsmeglerforbund).

För allmän information om handel med värdepapper, se föregående avsnitt: "INFORMATION TILL KUNDER OM EGENSKAPET OCH RISKER KOPPLADE TILL FINANSIELLA INSTRUMENT (AKTIER, AKTIERELATERADE INSTRUMENT, OBLIGATIONER OCH VÄRDEPAPPERSFONDER)".

1. Allmänt om risker kopplade till handel med derivatinstrument

Handel med derivatinstrument är kopplad till särskilda risker, något som beskrivs närmare längre fram. Kunden är själv ansvarig för riskerna och måste därför noggrant sätta sig in i de villkor, i form av allmänna villkor, prospekt eller liknande som gäller för handel med sådana instrument och i instrumentens egenskaper samt de särskilda risker som är kopplade till dessa instrument. Kunden måste också kontinuerligt övervaka sina placeringar (positioner) i sådana instrument. Information för övervakning kan fås i kurslistor som ges i massmedia och från kundens värdepappersföretag.

Enstaka derivataffärer kan innebära att kunden måste ge en särskild säkerhet (depositionskrav), exempelvis på försäljning av optioner utan att äga den underliggande aktien eller motsvarande optioner, köp och sälj av terminer (futures och forwards) och swapavtal. Depositionskravet är dock beroende av bl.a. det underliggande värdepappret, typen av instrument, instrumentets löptid och volatilitet. Depositionskravet kan också variera betydligt från dag till dag. **Kunden bör i eget intresse vara redo att vid behov agera omedelbart, till exempel ställa ytterligare säkerhet (för att uppfylla ett eventuellt depositionskrav) eller avsluta sina placeringar i derivatkontrakt (stänga sina positioner) genom att köpa eller sälja (motverkande) kontrakt.**

2. Användning av derivatinstrument

Derivatinstrument är en form av avtal (kontrakt) där själva avtalet är föremål för handel på kapitalmarknaden för finansiella instrument. Derivatinstrumentet är kopplat till underliggande tillgångar eller till ett underliggande värde. Dessa tillgångar eller detta värde (kallas hädanefter endast tillgångar) kan utgöras av ett annat finansiellt instrument, andra tillgångar med ekonomiskt värde (till exempel valuta eller råvaror) eller en form av värdebarometer (t.ex. ett index). Derivatinstrument kan användas för att skydda sig mot en förväntad ofördelaktig prisutveckling på underliggande tillgångar. De kan också användas för att uppnå vinst eller avkastning med en mindre kapitalinsats än vad som krävs för att göra en motsvarande affär direkt i de underliggande tillgångar. Derivatinstrument kan också användas av andra skäl. Användningen av derivatinstrument bygger på en viss förväntan om hur priset på de underliggande tillgångar kommer att utvecklas under en viss tidsperiod. Innan handeln med derivatinstrument inleds är det viktigt att kunden är medveten om syftet och vilken prisutveckling på de underliggande tillgångar som kan förväntas och baserat på detta väljer rätt derivatinstrument eller kombination av sådana instrument.

3. Olika typer av derivatinstrument

Huvudtyperna av derivatinstrument är **optioner**, terminer och swapavtal.

3.1 Option

En **option** är ett avtal som innebär att den ena parten (utställaren av ett optionskontrakt) förbinder sig att köpa eller sälja de underliggande tillgångar till den andra parten (innehavaren av kontraktet) till ett på förhand avtalat pris (exercise price). Tidpunkten när man kan utnyttja rättigheten kan bero på vilken typ av option det handlar om. Vid en **amerikansk option** kan rättigheten utnyttjas under hela löptiden. Vid en **europaisk option** kan rättigheten endast utnyttjas på förfallodagen. Innehavaren betalar en premie till utställaren och får rätt att utnyttja rättigheten i kontraktet men har ingen skyldighet att göra det. Utställaren är däremot skyldig att infria kontraktet om innehavaren kräver det. Kursen på option följer normalt sett priset på de underliggande tillgångar. **Risken för den som förvärvar en option är att den minskar i värde eller blir värdelös på förfallodagen. Utställaren av en option löper en risk som kan vara oändligt stor om man inte etablerar särskilda förhållningsregler.**

3.1.1 Köpoptioner

Genom att **köpa** en köpoption får man **rätt** att köpa underliggande tillgångar vid en framtida tidpunkt till ett på förhand bestämt pris. När man köper en köpoption betalar man en optionspremie samt kostnader i samband med försäljning och administration av optionsavtalet.

Den maximala förlusten för innehavaren av en köpoption är optionspremien och de betalda kostnaderna. Maximal förlust inträder när kursen på det underliggande finansiella instrumentet förblir lägre än eller samma som strikekursen. Vinstchansen är i teorin oändlig. Vinsten är värdet av de underliggande finansiella instrumenten vid inlösningstidpunkten minus strikekurs och optionspremie inklusive kostnader.

Genom att **ställa ut/sälja** en köpoption blir man **skyldig** att sälja (om innehavaren kräver att köpa) de underliggande tillgångar vid en framtida tidpunkt till ett på förhand bestämt pris. När man säljer en köpoption tar man emot en optionspremie minus kostnader i samband med försäljning och administration av optionsavtalet. Vinstchansen vid utställning är begränsad till optionspremiens nettovärde. Om strikekursen förblir högre än eller samma som marknadskursen på det underliggande finansiella instrumentet får man behålla optionspremien utan att innehavaren normalt sett kräver att få köpa värdepappren.

Om man har försäkrat sig om att äga de underliggande finansiella instrumenten inträder ingen förlust om kursen stiger, men man går miste om värdeökningen utöver optionspremien. Om kursen sjunker inträder förlust när kursen på det underliggande värdepappret sjunker under kostnadspriset för värdepappret minus den mottagna optionspremien. Om man inte har försäkrat sig om att äga de underliggande finansiella instrumenten är förlustrisken oändlig om kursen stiger. Om innehavaren kräver att få optionen inlöst måste utställaren köpa de finansiella instrumenten på marknaden till marknadspris. Förlusten beräknas som marknadsvärdet av de underliggande finansiella instrumenten minus strikekurs och optionspremie.

3.1.2 Säljoptioner

Genom att **köpa** en säljoption får man **rätt** att sälja underliggande tillgångar vid en framtida tidpunkt till ett på förhand bestämt pris. När man köper en säljoption betalar man en optionspremie samt kostnader i samband med försäljning och administration av optionsavtalet.

Den maximala förlusten för innehavaren av en säljoption är optionspremien och de betalda kostnaderna. Maximal förlust inträder när kursen på det underliggande finansiella instrumentet förblir högre än eller samma som strikekursen. Vinstchansen är begränsad till strikekursen minus

optionspremien inklusive kostnader. Vinsten är strikekursen minus värdet av de underliggande finansiella instrumenten vid inlösningstidpunkten och optionspremien inklusive kostnader.

Genom att **ställa ut/sälja** en säljoption blir man **skyldig** att köpa (om innehavaren kräver att sälja) de underliggande tillgångar vid en framtida tidpunkt till ett på förhand bestämt pris. När man säljer en säljoption tar man emot en optionspremie minus kostnader i samband med försäljning och administration av optionsavtalet. Vinstchansen vid utställning är begränsad till optionspremiens nettovärde. Om strikekursen förblir lägre än eller samma som kursen på det underliggande finansiella instrumentet får man behålla optionspremien utan att innehavaren normalt sett kräver att få sälja värdepappren. Om kursen sjunker inträder förlust när värdet på de underliggande finansiella instrumenten är:

- lägre än strikekursen minus optionspremiens nettovärde. Förlustrisken är begränsad till strikekursen minus
- optionspremiens nettovärde.

3.2 Termin

En **termin** innebär att parterna ingår ett ömsesidigt bindande avtal om köp eller försäljning av de underliggande tillgångar till ett på förhand avtalat pris och med leverans eller annat fullgörande av avtalet vid en närmare angiven tidpunkt.

Vid terminsaffärer betalas ingen optionspremie, men den avtalade terminskursen blir normalt sett fastställd som spotkurs (dagens marknadspris) på det underliggande finansiella instrumentet plus räntekostnaden fram till terminens uppgörelsedag. Dessutom måste man betala kostnader i samband med försäljning och administration av terminskontraktet. Vid terminshandel har **köparen** i sin helhet övertagit kursrisken på det underliggande finansiella instrumentet. Om kursen sjunker inträder en förlust som är skillnaden mellan värdet på det underliggande finansiella instrumentet och terminskursen. Om kursen stiger uppnås på motsvarande sätt en vinst som är skillnaden mellan värdet på det underliggande finansiella instrumentet och terminskursen. Dessutom har köparen en kreditrisk på att säljaren levererar de avtalade finansiella instrumenten på uppgörelsedagen.

En **säljare som äger** de underliggande finansiella instrumenten har ingen risk kopplad till kursutvecklingen på det underliggande finansiella instrumentet, utan endast en kreditrisk på att köparen kan göra upp det avtalade beloppet på uppgörelsedagen.

Om säljaren inte äger de underliggande finansiella instrumenten är förlustrisken för säljaren i princip oändlig om kursen stiger. Förlusten beräknas som värdet av de underliggande finansiella instrumenten minus avtalad terminskurs. På motsvarande sätt har säljaren om kursen sjunker en vinstchans som beräknas som terminskursen minus värdet av de underliggande finansiella instrumenten. Säljaren har också en kreditrisk på att köparen kan göra upp det avtalade beloppet på uppgörelsedagen.

3.3 Swapavtal

Ett **swapavtal** innebär att parterna kommer överens om att kontinuerligt genomföra inbetalningar till varandra, till exempel beräknat på en fast eller rörlig ränta (ränteswap), eller vid en viss tidpunkt byta (swap) ett aktivum med varandra, till exempel olika sorters valutor (valutaswap).

4. Karaktäristiska egenskaper för derivatinstrument

Man kan beskriva handel med derivatinstrument som handel med eller flyttad risk. Den som exempelvis förväntar sig en prisnedgång på marknaden kan köpa säljoptioner som ökar i värde om marknaden faller. För att minska eller undvika risken för kursnedgång betalar köparen en premie, dvs. kostnaden för optionen. **Handel med derivat kan i många fall inte rekommenderas för kunder med liten eller begränsad erfarenhet av handel med finansiella instrument, eftersom sådan handel ofta kräver särskild kunskap.**

Det är viktigt att vara uppmärksam på följande karaktäristiska egenskaper för derivatinstrument för den som har för avsikt att handla med sådana instrument.

Konstruktionen av ett derivatinstrument gör att prisutvecklingen på de underliggande tillgångar får genomslag i kursen eller priset på derivatinstrumentet. Detta prisgenomslag är ofta kraftigare i relation till insatsen än vad värdeförändringen är på de underliggande tillgångar. Prisgenomslaget kallas därför gearingeffekt (hävstångseffekt) och kan leda till större vinst på insatt kapital än om placeringen hade gjorts direkt i de underliggande tillgångar. **Å andra sidan kan gearingeffekten leda till större förlust på derivatinstrumentet jämfört med värdeförändringen på de underliggande**

tillgångar eftersom prisutvecklingen på de underliggande tillgångar blir annorlunda än väntat. Gearingeffekten, dvs. chansen till vinst eller risken för förlust, varierar beroende på derivatinstrumentets konstruktion och användningsområde. Stora krav ställs därför på övervakningen av prisutvecklingen på derivatinstrumentet och på de underliggande tillgångar. Kunden bör i eget intresse vara redo att agera snabbt, ofta under dagens lopp, om placeringen i derivatinstrumentet utvecklas i fel riktning.

Den part som åtar sig en skyldighet genom att ställa ut en option eller ingå ett terminskontrakt måste från början ge en säkerhet för sin position. I takt med att priset på de underliggande tillgångar går upp eller ned och värdet på derivatinstrumentet därmed ökar eller minskar ändras också kravet på säkerhet. Därför kan en ytterligare säkerhet i form av en tilläggsäkerhet krävas. Gearingeffekten gäller alltså även säkerhetskravet, som kan ändras snabbt och dramatiskt. Om kunden inte ger tillräcklig säkerhet har clearingorganisationen eller värdepappersföretaget rätt att utan kundens godkännande avsluta placeringen (stänga positionen) för att minska förlusten. En kund bör alltså noggrant följa prisutvecklingen och säkerhetskravet för att undvika att positionen stängs ofrivilligt.

Löptiden för derivatinstrument kan variera från mycket kort tid upp till flera år. Den relativa prisändringen är ofta störst på instrument med kort (återkommande) löptid. Priset på exempelvis en innehavd option minskas i generellt snabbare mot slutet av löptiden allt eftersom tidsvärdet avtar. Kunden bör därför också noggrant övervaka löptiden på derivatinstrumenten.

5. Standardiserade och icke-standardiserade derivatinstrument

Derivatinstrument handlas i standardiserade och icke-standardiserade former.

5.1 Standardiserade derivatinstrument

Handel med **standardiserade** derivatinstrument sker på reglerade marknader och följer avtal och villkor som standardiseras av en börs eller en clearingorganisation. På den norska derivatmarknaden erbjuder exempelvis Oslo Børs handel med standardiserade optioner och terminer. Följande reglerade marknader i Norge erbjuder handel med standardiserade derivatinstrument:

Oslo Børs ASA⁶ – handel med standardiserade optioner och terminer

Nordpool ASA – handel och clearing av fysiska och finansiella kraftkontrakt i Norden

⁶ Alla affärer på Oslo Børs clearas av VPS Clearing ASA

Imarex ASA – handel och clearing av råvaruderivat (frakt och olja)

FishExl ASA⁷ – handel med laxkontrakt

Fish Pool ASA⁸ – handel med laxkontrakt

Handel med utländska standardiserade derivatinstrument följer normalt sett de regler och villkor i det land där börshandeln och clearingen är organiserade. Det är viktigt att komma ihåg att dessa utländska regler och villkor inte behöver sammanfalla med de som gäller i Norge.

5.2 Icke-standardiserade derivatinstrument

En del värdepappersföretag erbjuder egna former av derivatinstrument, som inte handlas med på reglerade marknader. Det är sådana derivatinstrument som betecknas som icke-standardiserade derivatinstrument (OTC-derivat). Den som vill handla med denna typ av derivatinstrument bör extra noggrant sätta sig in i de avtal och villkor som reglerar handeln med dessa.

6. Clearing

Vid clearing av derivat träder clearinginstitutioner in som motpart mellan köpare och säljare av derivatkontrakt och garanterar uppgörelsen av kontraktet. Clearinginstitutionen agerar som säljare mot köparen och som köpare mot säljaren. På den standardiserade derivatmarknaden clearas gärna derivatkontrakt av en clearinginstitution med koncession. På OTC-marknaden är det värdepappersföretaget som har denna roll.

7. Definitioner

Option. Ett avtal som ger den ena parten (Innehavaren) rätt men ingen skyldighet att under en viss tidsperiod köpa (Köption) eller sälja (Säljoption) en avtalad mängd finansiella instrument till ett på förhand avtalat pris av/till den andra parten (Utställaren).

Termin. Ett avtal där både köpare och säljare är bundna till att en avtalad mängd finansiella instrument ska överföras från säljare till köpare till ett avtalat pris på ett avtalat datum som lägger längre fram i tiden än den normala uppgörelsefristen för det underliggande finansiella instrumentet som avtalet gäller.

Option med rörlig strikekurs. Detta är i princip ett terminskontrakt, men depositionssäkerheten betalas i form av en optionspremie. I köpet av produkten ingår förutom köpet av en amerikansk köption också en försäljning av en europeisk säljoption med samma strike. Den europeiska säljoptionen bortfaller om köptionen löses in eller stängs. Dessutom innehåller produkten en option för säljaren att vid ett närmare bestämt kursfall på det underliggande finansiella instrumentet kunna kräva att optionen stängs samtidigt som en ny option med lägre strike och motsvarande högre premie ställs ut.

Indexoption/indextermin. Ett avtal där det underliggande värdet inte är ett värdepapper, utan ett indexvärde. Ett sådant avtal görs inte upp med leverans av finansiella instrument, utan med en betalning av avtalets värde i pengar.

---

⁷ Alla affärer på FishExl ASA clearas av Nord Pool Clearing ASA

⁸ Alla affärer på Fish Pool ASA clearas av NOS Clearing ASA

Prisswap. Ett avtal där riskerna motsvarar en terminsaffär men där de underliggande finansiella instrumenten inte ska levereras vid bortfall. Vid bortfall görs en pengauppgörelse baserat på skillnaden mellan swapkursen och marknadskursen på förfallodagen.

Short sale. Försäljning av finansiella instrument som man inte äger, utan har lånat in för att genomföra en riktig uppgörelse. De finansiella instrumenten måste köpas in vid en senare tidpunkt och levereras tillbaka till långivaren.

Värdepappersswap är en sammanställning av (minst) två finansiella instrument där man köper det ena instrumentet (long-positionen) och säljer det andra short (short-positionen).

Underliggande finansiella instrument. Detta är de finansiella instrument som optionen ger innehavaren rätt att sälja eller köpa, eller de finansiella instrument som avtalet i en terminsaffär gäller, eller de finansiella instrument som är avtalade som betalningsunderlag i en prisswap.

Inlösning av en option innebär och kräver handel med det underliggande finansiella instrumentet i enlighet med optionsavtalet. Normalt sett kan innehavaren kräva delinlösning av optionen samtidigt som optionen bevaras för det resterande antalet.

Förfallodagen. Den dag när en option antingen måste krävas inlöst eller bortfaller värdelös. Förfallodagen för en termin är den dag då avtalet görs upp genom att det ändras till en affär med normal uppgörelsefrist för leverans av underliggande finansiella instrument mot betalning av köpeskillning.

Uppgörelsedagen. Den dagen då en termin, option eller prisswap slutgiltigt avslutas genom att de underliggande finansiella instrumenten levereras mot den avtalade köpeskillningen, eller då den pengamässiga betalningen förfaller till betalning. Uppgörelsedagen är normalt sett tre börsdagar efter förfallodagen.

Amerikansk option/termin. En option/termin där innehavaren kan kräva inlösning helt eller delvis när som helst under tiden fram till den avtalade tidpunkten på förfallodagen.

Europeisk option/termin. En option/termin som endast kan krävas inlöst på förfallodagen.

Spotpris/spotkurs. Den kurs för vilken värdepappret omsätts för normal leverans den tredje börsdagen efter handelsdagen.

Strikepris/strikekurs. Det avtalade priset vid inlösning av en option.

Terminspris/terminskurs. Det avtalade priset vid uppgörelse av en terminsaffär.

Swappris/swapkurs. Det avtalade priset som ska användas vid betalning av en prisswap.

Optionspremie. Det belopp som innehavaren har betalt utställaren för köpet av optionen.

Säkringsaktier/hedge. Om en säljare av en option/termin/swap inte vill ha kursrisk köper/shortsäljer han eller hon ett antal av det underliggande värdepappret så att den eventuella värdeökningen för det sålda derivatet jämnas ut med en motsvarande värdeökning på de underliggande värdepappren. De värdepapper som på detta sätt skyddar utställaren mot kursrisk kallas ofta säkringsaktier eller hedge.